

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΣΤΑ 1903

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ-ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΦΥΛΛΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΕΤΑΙ

ΤΟΥ ΠΑΛΛΗ ΑΡΘΡΟ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΝΑΡΔΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Α. ΠΑΛΛΗΣ: Σίμος Μενάρδος.
ΨΥΧΑΡΗΣ: Γλώσσα και Λαός.
Α. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ: Για τὸ νόημα τῆς Τέχνης.
Α. ΙΑΚΩΒΙΔΗ: Ἐκ τῶν «Τραγούδια τῶν παιδιῶν».
Α. ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ: Τὸ ἔργο τοῦ Β. Κουζόπουλου.
Δ. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ: Τὸ τραγούδι τῆς Πρωτοχρονιάς.
Α. ΑΡΓΗΣ: Ἐπιγράμματα.
Γ. ΘΕΟΤΟΚΑΣ: Ἐσωτερικὲς Ἐρευνες.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ: Νέα βιβλία.—
Ἐπιγράμματα.—Ὅ,τι θέλετε.—Χωρὶς γραμματόσημο.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Β. Κουζόπουλος

2

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ'. ΧΡΟΝΟΣ ΚΓ'

ΤΕΥΧΟΣ 2 (799)

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1931

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΔΡΧ. 5.—

<h1>Ο ΝΟΥΜΑΣ</h1> <p>ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ</p> <p>ΙΔΡΥΤΗΣ: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ (1903-1922)</p> <p>ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ</p> <p>ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΙΔΥΜΟΥ 36 ΑΘΗΝΑ</p> <p>*Εμβάσματα και ό,τι σχετικό με την ύλη πρὸς τὴ Δ)ση τοῦ Νομῆ.*</p>	<h2>ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ</h2> <p>Γιὰ τὴν Ἑλλάδα Δραχμὲς 100 Γιὰ τὴν Ἀγγλία (Σελλίνια 10 Ἀίγυπτο καὶ Κύπρο) Γιὰ τὴν Ἀμερική Δολλάρια 3 Καὶ γιὰ τ' ἄλλα μέρη ἀνάλογα (60 φράγκα γιὰ τὴ Γαλλία κ.τ.λ.)</p> <p>Τὸ τεῦχος γιὰ τὸ ἔξωτερικό 1 σελλίνοι ἢ 30 σέντς.</p> <p>*Ἡ συνδρομὴ, πάντα γιὰ ἓνα χρόνο, προπληρώνεται.</p> <p>Τάχειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται</p>
---	--

ΒΙΒΛΙΑ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΜΑΣ

Τὰ βιβλία, πού σημειώνονται στὸν παρακάτω κατάλογο, τᾶχουνε προσφέρει διάφοροι φίλοι γιὰ νὰ βοηθήσουνε καὶ μ' αὐτὸν ἀκόμα τὸν τρόπο τὸν Ἄγωνά μας καὶ τὴν ἔκδοση τοῦ «Νουμᾶ».

Ἄπ' αὐτὰ μπορεῖ νὰ διαλέξει ὡς εἴκοσι δραχμῶν βιβλία κάθε καινούργιος ἢ παλιὸς συνδρομητῆς πού θὰ γραφτεῖ καὶ θὰ προπληρώσει τὴ συνδρομὴ του, —ὅποιος γραφτεῖ γιὰ παραπάνω θὰ παίρνει ἀνάλογα: 40 δραχμῶν βιβλία στὶς δυὸ συνδρομῆς, 60 στὶς 3 κ.τ.λ.—καὶ τὰ βιβλία θὰ τοῦ στέλνονται ἀμέσως καὶ χωρὶς κανένα ἔξοδο στὴ διεύθυνσή του.

*Ἄς ξεσπαθώσουνε λοιπὸν οἱ δικοί μας γιὰ τὴ διάδοση τοῦ φύλλου. Μαζὶ μὲ τὸ «Νουμᾶ» θὰ παίρνουνε καὶ δυὸ - τρία βιβλία τῆς ἐκλογῆς τους.

ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ» ΥΠΑΡΧΟΥΝΕ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΒΙΒΛΙΑ

ΠΑΝΟΥ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ: «Ἡ Ζωὴ ποῦ πέρασε..» (Διηγήματα) . . .	Δραχ. 20.—
ΙΟΥΛΙΑΣ ΠΕΡΣΑΚΗ: «Διηγήματα»	» 20.—
Π. ΑΦΘΟΝΙΑΤΗ: «Πρόσφυγες» (Διηγήματα)	» 20.—
Π. ΑΦΘΟΝΙΑΤΗ: «Μετανάστες» (Ρομάντσο)	» 25.—
ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗ: «Πὼς ἀγαποῦν οἱ Τουρκάλες» (Νουβέλλα) . . .	» 12.—
ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗ: «Τὰ Τραγούδια τῆς Γυναίκας» (Ποιήματα) . . .	» 15.—
ΣΤΕΛΙΟΥ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ: «Ὅταν φεύγουν οἱ ὄρες» (Ποιήματα) . . .	» 15.—
Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ: «Φύλλα στὸν ἄνεμο» (Ποιήματα)	» 20.—
ΔΗΜ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ: «Ὁ Προφητικὸς» (Κριτικὴ ἀνάλυση)	» 5.—
ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ ΦΟΥΤΡΙΔΗ: «Παλαμᾶς καὶ Ἡσίοδος»	» 5.—
Β. ΚΟΥΖΟΠΟΥΛΟΥ: «Ὁ Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου» (Μελέτη)	» 5.—
Κ. Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ: «Ἀργύρης Ἑφταλιώτης» (Ἡ ζωὴ του καὶ τὸ ἔργο του) »	7.—
«ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΛ. ΖΕΡΒΟΣ» (Ὁ Ποιητῆς καὶ τὸ Ἔργο του)	» 5.—

Ὁ περσινὸς τόμος τοῦ «Νουμᾶ», χαρτόδετος, σελίδες μεγάλες δίστηλες 176, πουλιέται στὰ Γραφεῖα μας δραχ. 120.

Γιὰ τοὺς συνδρομητῆς δραχμῆς ἑκατό.

Τεύχη παλιά, ἔχτὸς ἀπὸ τὸ Α.' (8]βρης 1929) πού δὲν ὑπάρχει, δραχμῆς πέντε τὸ καθένα.

• Στέλνονται ἐλεύθερα ἀπὸ ταχυδρομικὴ σὲ ὅποιον ἐμβάσει τὸ ἀντίτιμο.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΤΕΥΧΟΣ 2 (799) ΦΛΕΒΑΡΗΣ 1931

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

ΗΤΟΙ Ο ΣΤΟΥΤΟΣ

Πάν δένδρον μή ποιούν
καρπὸν καλὸν ἐκκόπτε-
ται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Ὅταν διο χρόνια πριν κατέβηκα στην Ελλάδα, έμαθα πως ο Μενάρδος, Καθηγητής της Λογοτεχνίας, Ακαδημαϊκός, ονοματοθέτης (1), και πως ξέρει πόσα άλλα, τύπωσε μια συλλογή επιγράμματα μεταφρασμένα απο την αρχαία Ανθολογία. Επειδή κάποτε καταγίνουμαι σε ανάλογα μεταφράσματα, πήρα το βιβλίο με την ελπίδα πως, όντας γραμμένο απο ειδικό λογοτεχνίτη, θα μου χρησίμευε ως οδηγος στο έργο μου. Αφου όμως εδω και εκει το φυλλομέτρησα, είδα πως η συλλογή του δεν είτανε και τόσο ροδόπλεκτη, όπως τάχα δείχνει ο τίτλος «Στέφανος». Έτσι την απίθωσα σε ένα απο τα σπιτλια κλιίθια, απ' όπου την παράλαβε το πρώτο κίρο μας με άλλα συντροφικα λαχανόφυλλα.

Τώρα τελεφταία παρατήρησα πώς συζητώντας τον Ψυχάρη είπε το έργο του αρνητικο. Απόρησα με την κολοσιία ψεφτια. (2) Γιατι

1) Αφτος ακούω είναι ο σαρφς πρόεδρος της επιτροπης που αλλάζει τις τοπικες ονομασίες (υποθέτω με το αζημίωτο). Άλλη καταστροφή αφτη. Αν σκοπός της είναι να ξεγράψουμε ότι θυμίζει την εποχη της σλαβιας, πρέπει πρώτα να καταπιαστούμε τα ονόματά μας. Αφτα θυμίζουν πολυ περισσότερο την κατάντια μας. Εδω μπορούσες να καταστρώσεις ατέραντο κατάλογο. Νά μερικα παραδείγματα :

Κουντουριώτης. Εμβάδεις.

Ζαίμης. Εισπράκτωρ.

Καφαντάρης. Συνέταρος.

Τσαλδάρης. Κορηθοροποιος (σκουπόφιαστής).

Σούτσος (Σουτ—τςης). Γαλακτοπώλης.

Βλάχος. Σκύθης (για Ανάχαρους).

Βάρβογλους (Μπαρμπούγλους). Παιωνιάτης.

Τζαρτζάνος. Λαχανοπώλης.

Χαντζίδαας. Πανδοκηιάδης (κατα το Πηληιάδης), αφου παράγεται απο το χ ά ν ι με την τούρκικη επαγγελματικη κατάληξη τ ζ ι, καθως κ α φ ε τ ζ ης, λ ο υ σ τ ρ α τ ζ ης, ζ α τ α φ ε ρ τ ζ ης κλπ. (Φαντάσου να βρεθουν αφτοι όλοι και να συστηθουνται : Κυρία Κορηθοροποιου να σας παρουσιάσει τον κίριον Πανδοκηιάδην). Οτιόσο τέτια παραγωγή δεν την καταδέχεται θέλει να παράγεται απο το Χατζής=προσκονητής. Αριστοκρατίζει φαίνεται και πρέπει να παραδιδει στον Κορδάτο δια τα περιτέφω. Και καλη ώρα, πώς είναι η δοτικη του; Προτείνω Χ α ν τ ζ ι δ ά κ ι ι. Ο Τζαρτζάνος γράφει τ φ Χ α τ ζ ι δ ά κ ι ι! Τί αδάναιοι καταργούσ'ηδες! Τους χρειάζεται Μολιέρος. Κι' οτιόσο ο κόσμος τους πάτνει σοβαρα. Έχουνε μάλιστα και όργανό τους την «Βατία».

2) Αν θέλουνε να πολεμήσουν το δημοτικισμο, ας τον πολεμήσουν σαν άντρες, δείχνοντας όσα νομίζουν έχει τρωτα. Όχι με ψεφτιες. Πότε πως τε πουλημένο στη Ρωσία, πότε άθιοι, (όπως α την εποχη των Μπαλάνων), πότε αγράμματοι, πό-

φος φανερο ίσα ίσα του Ψυχάρη το έργο στάθηκε θετικο και επαναστατικο, το θετικότατο και σημαντικότετο που παρουσιάζουν τα ελληνικα γράμματα στη νεότερη τους ιστορία. Μικρο πράμα αν σε μερικα καθέκαστα παραστρατούσε η γενική του ιδέα είταν ακαταγώνιστα σωστη. Και μας έδειξε όχι μόνο θεωρητικα παρα και πραχτικα με τί τρόπο αδίσταχτα πρέπει, όπως στην ποίηση, έτσι και στο πεζο να γράφουμε αγνη την εθνική μας γλώσσα. Κι' απο τότες πλημμύρισε η λογοτεχνία μας απο κάθε λογης έργα έτσι γραμμένα, μ' όλο τον υστερικο πόλεμο που τους έκανε κι' ακόμα προσπαθει ναν τους κάνει η ψόφια χαντζιδικη σχολη. Ένας απλος τρόπος να δεις πόσο προκόψαμε είναι αν παραβάλεις ένα φύλλο της παλιας Πανδώρας μ' ένα της Νέας Εστίας η διαφορα είναι απίστεφτη. Και της προκοπης αφτης πρόδρομος εννοείται στάθηκε ο Ψυχάρης. Αρνητικο έργο! Πρέπει να γεννηθει ένας άνθρωπος ξαδιάντροπος αν τολμάει και ξεστομίζει μπροστα στο δημόσιο τέτια ψεφτια. Το καταλαβαίνουμε όμως πως το κάνει για να καλοκαρδίσει τον ημίθεό του και προστάτη, τον Χαντζίδακιν.

Ὅταν λοιπον διάβασα του Μενάρδου τη γλωσσια, αποφάσισα να θυσιάσω μερικες ώρες του λιγοστου καιρου που μου περισσέβει και ναν τον πομπέψω. Έτσι παράγγειλα το πρόσφατό του βιβλίο, τα πρωτότυπά του Επιγράμματα, βέβαιος πως μέσα εκει θα βρω θησαυρισμένο το υλικο που μου χρειάζεται.

Ας δούμε λοιπον.

Πασιγνώστο πως τα επιγράμματα είναι είδος ξεχωριστα εβασίθητο. Αν δεν είναι λιγόλογα δίχως το παραμικρο παραγόμεσμο, δίχως μια λέξη, δίχως καν μια συλλαβη περιττη, αν το λεξικό τους δεν είναι αφεγάδιαστο θες φρασολογικα, θες γραμματικα, θες συνταχτικα, αν η στιχογραφία χωλαίνει σαν πληγωμένη πά-

τε καταχθόνιοι (αφτο το είπε ο Γιάννης ο Κουντουριώτης μέσα στη Βουλη), πότε πως δε μιλούμε τη γλώσσα μας, όπως βεβαίωσε ο Σωφρόνιος, πότε πως γράψαμε σ τ η ν α ρ χ η ε ί τ α ν η κ ο υ β έ ν τ α (αφτο το αηδονολάλησε ο Λεβίδης απο το βήμα της Βουλης), πότε με τον όγλο, πότε με το σύνταγμα, πότε με τη χωροφυλακη, πότε τα κορίτσια ανήθικα, και άλλα άπειρα τέτια. Έφεβγαν και φαίνεται φέβγουν ακόμα τώρα οι βρωμερες ψεφτιές τους σαν απο κοιλιας γιομάτες, που λείει ο λόγος. Λιπούμαι που και ο φίλος μου ο Κολουμπάκης, αν και αληθινος πατριώτης, ανακατέφτηκε μέσα σε τέτιο καταγούγιο.

πια, αν τέλος η ιδέα δεν ξεσπάει ακαριαία, τότε καταπνύονται ανούσια και άσκοπα, δεν είναι πια επιγράμματα. Ο ίδιος ο Μενάρδος μας διδάσκει: «τὸ ἐπίγραμμα εἶναι τρόπον τινὰ στιγμιαία φωτογραφία», η μόνη με ουσία παρατήρηση που περιέχει ὁ πρόλογός του περιεργό πῶς του ξέφυγε.

Πῶς τώρα κατάφερε τη δική του φωτογραφία ο λογοτεχνικός μας φωτογράφος;

Αρχίζουμε ἀπο τη στιχουργία. Ἄν ἕνας λογοτέχνης δὲν μπορεῖ νὰ καταφέρει τίποτα ἄλλο, τὰ στιχουργικά τουλάχιστο ἔπρεπε νὰ τα παίζει στα δάχτυλα Ὅμως κοιτάξτε.

1. «Σὰν πόσα, γεροπλάτανε, στὸν κορμὸ κρύβεις χρόνια;» Ὁ κορμὸς ἐγίνε κόρμος, γιατί δὲν πιστέβω πῶς τὸ δέφτερο κῶλο τὸ ἐννοεῖ ἀναπαιστικό. Παράβαλε ἀρ. 3 και 5.

2. «Τὸ χρυσὸ νέφος θάμπωσε». Το χρυσὸ ἐγίνε χρύσο.

3. «μὲ χρυσὰ τούρκικα ψηφιά». Κι' ἐδῶ τὸ χρυσὰ ἐγίνε χρύσα.

4. «ἄμποτε πάντα εὐγενικὴ νὰ πετᾷ μ'πρὸς σου ιδέα». Το πετᾷ ἐγίνε πέτα.

5. «ἄν εἶδα ποτέ μου ὄνειρο». Το ποτέ ἐγίνε πότε.

6. «καὶ λέω θέμουν νὰ φταίξαμε». Το θέ μου ἐγίνε θεμού.

7. «καθεὶς δίκαια ἄς ρηχθοῦμε(!)» Το δίκαια ἐγίνε δικαία γιὰ ἐγκλιτικό.

8. «στάγνὰ χεῖλη κρεμάσου». Το χεῖλη ἐγίνε ἐγκλιτικό.

9. «νωρὶς πῆρα τὴ στράτα μου». Κι' ἐδῶ τὸ πῆρα εἶναι ἐγκλιτικό. Ἄν εἶχε τὴν παραμικρὴ τέχνη ὁ Μενάρδος, ἐφοκὸλα θὰ διόρθωνε τὸ στίχο του γράφοντας πῆρα νωρὶς.

Ἐχει κι' ἄλλες ἀνάλογες παρατονίες, μα τὴς χαρίζω. Καὶ τώρα τί νὰ υποθέσουμε. Ἐνα ἀπο τὰ δυο. Γιά δὲν ἔχει ἀφτι, γιὰ (ἀν εἶναι νὰ κρίνουμε ἀπ' ὅσα κακολόγησε τὸν Ψυχάρη) ἔχει πάρα πολὺ σημαντικό.

Ἐρχόμαστε στα παραγιομίσματα.

1. «Πῶς χειμωνιάτικη θὰ πῆς τὴν νύκτ' αὐτὴ πὸν κλίνει;» Τί θέλει ἀφτο τὸ πὸν κλίνει, Μπήκε γιὰ τὸν χρειάστηκε ρίμα με τὸ σελήνη. Ὅτι ἔλεγε ὁ Ἀνατολίτης τῆς Βαβυλωνίας: Γιὰ νὰ τεριάζει στίχο.

2. Το κλίνει ἀφτο τὸ βρήκε πρόχειρη ρίμα, γιὰ τούτο πάμπήκε και στο «Αἰῶνια μάννα, ὦ θάλασσα, πὸν ἐπάνωθέ σου κλίνει-καὶ σὲ γαλιάζει αὐτὴ ἡ θωριά τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ». Ἡ θωρία ἀδύνατο νὰ κλίνει, μα τὸ ἀπαιτοῦσε τὸ κατοπινο γαλήνη.

3. «Τὰ γέρι ἀπόψε ὄλο σφυρᾷ (!) λογάκια σου τὸ πλάνο». Ἀφτο τὸ ρωμαν-

τικο πλάνο, παρμένο ἀπο τὴν ἐποχὴ τῶν Σούτων, εἶναι ἀληθινὸς ἀγέρας, και μάλιστα κούφιος, ἔχει ὅμως τὴ χάρη νὰ τεριάζει με τὸ κατοπινο ἐπάνω.

4. «τὰ δένδρα τὸν ἀπόσκιο τοῦς θωροῦν με σεβασμό». Τί ἐννοεῖ με τὸ σεβασμό; Τί; Τίποτα. Ὅμως τεριάζει με τὸ γλυκανασασμό.

5. «ἀρχαία στήλη... πεσμένη μοναχά... τὴν περιχεῖ τὸ κῦμα» Φανερο πῶς τὸ μοναχά ἄλλο λόγο δὲν ἔχει παρὰ τὸ ὅτι ἀκολουθαίει ξεψυχᾷ.

6. «στρουθιά τοῦ κήπου χαϊδεμένα». Τὸ χαϊδεμένα ἐπειδὴ ὁμοιοκαταληχτεῖ με τὸ ἐμένα, ἀφου τὰ πουλια δὲν εἶτανε τὸν κλουβίου.

7. «γνήσια μνημόσυν' ἀρχοντιᾶς πὸν λησμονοῦμ' ἐμεῖς». Ἀν ὑπάρχει τίποτα ἀντιθετικό ὡστε νὰ χρειάζεται τὸ ἐμεῖς ἀλλὰ τὸ ἤθελε τὸ κατοπινο τιμῆς.

8. «καὶ κλάμα γύρω μου θωρῶ καὶ συμπονῶ γλυκά». Ἀφτο τὸ γλυκά, τὸ παραχωμένο ὡς τεριστο με τὸ ἀττικα, ὄχι μοναχὰ εἶναι ὀλότελα περιττο, παρὰ καὶ γλυκανάλατο.

9. «κιὰ κόμ' ἀκούω πὸν σ' ἔσφιγγα τὸ γέλοιο σου—τὸ γέλοιο». Μαντέβω στοχάζεται πῶς τὸ διπλασιασμο θαν τὸν φανταστοῦμε τίχα ὡς παράσταση τὸν ἑακολουθητικού γέλιου, και γιὰ τούτο σημειώνει και τὴν πάβλα. Τίποτα μπήκε ἐπειδὴ προηγῆθηκε θεμέλιο.

10. «μιά ν' ἀξέχαστη βραδιά με ξεπροβόδα (γράφε ξεπροβόδαε) κ' ἤτον (γράφε ἤταν) ἀργὰ πὸν «σ' ἀγάπῶ» μου ὡς τὰ λαξεσταῖτι» (ὅπως τὸ φαρμάκι ὁ θιος τοῦ Ἀμλέτου). Τὸ ἤτον ἀργὰ ὀλότελα περιττο, ἀφου εἶπε πρὶν μιά βραδιά. Μπήκε δια τὸ κεληνος τοῦ ρυθμοῦ, ὅπως ἔλεγε ὁ Λουκιανὸς

11. Δια τὸ κεληνος τοῦ ρυθμοῦ και τὸ «μ' ἔμαθε ὁ σπίνος νὰ ξυπνῶ» ἀντις με ξυπνάει.

12. Το ἴδιο και τὸ θαρρῶ στο «τώρα ξεψύχησε, θαρρῶ, μυρόπνοο καναρίν».

Μπορούσα νὰ κλείσω ἐδῶ τὰ λεχτικά παραγιομίσματα ἀλλὰ πρέπει νὰ παραθέσω και τὸ δυὸ χρόνια τοῦ στίχο «θὰ ζῶ ὅσο ζοῦσα ξένοιαστος δυὸ χρόνια πρὶν φανῶ». Ἐννοεῖ πῶς θὰ ζεῖ ξένιαστος ὅσο ξένιαστος εἶτανε πρὶν γεννηθεῖ. Λοιπὸν τί χρειάζεται τὸ δυὸ χρόνια; Ἄν ἔπρεπε νὰ ορίση κάποιο χρόνον διαστήμα, γιὰ ἔπρεπε νὰ πει αἰῶνια γιὰ ἑφτα μῆνες, ὅσον καιρο δηλαδὴ ἔμενε κνοφορημένος πρὸς κατοπινη δόξα τῆς λογοτεχνίας.

Νά και μερικὰ συλλαβικά παραγιομίσματα.

1. Εἶχα [γιὰ] σύντροφο. 2. Τὴν [i]δῶ (σελ. 27 ὡστα νὰ δῆς). 3. Τὰ πῆρα κρυφά

πομιᾶς παιδούλλας (παρατηρήστε το σοφο διπλο λάμδα) σου τὸ πρῶτο [της] φιλί. 4. [ἀνα]δακρύζω. 5. [τᾶνα]μῆ-τρῆσα. 6 [προ]περνᾶ. 7. γιομάτος [ἀπο]πάθος. 8. [ἐ]γλυκοκελαϊδοῦσαν. 9. [ἀπο]ξύπνησε. 10. Τῆς γῆς [δ]που μὲ γένησε. Και πάει λέοντας.

Τώρα ἦρθε η σειρά του λεχτικού, ἀκένωτος θησαυρός.

1. «Πουλιὰ ξεφωνητὸ ῥαντίζου ν τὸ ν ἄ ῥ α». Πού ακούστηκε των πουλιων το κελάιδισμα να λέγεται ξεφωνητὸ σα θόρυβος σε λείψανα για σε καβγάδες; Ἐπειτα μα το ῥαντίζο ὄου θαρρεῖς πως καθως ξεφωνίζον τα πουλιά φτύνουν κιόλας.

2. «μ π ρ ὀ ς σ τ ὸ χ ω ρ ι ὸ μ ο υ σ τ ο ἰ β ε ς ἄ μ μ ο υ. Η γενική επειδης ομοιοκαταληκτεῖ με το καρδιά μου. Ἐπρεπε στοῖβες ἄμμος. Μήτε το στοῖβες αντισωροῖ εἶναι κατάλληλο ὁ ἄμμος δεν εἶναι κάτι σαν ξύλα ὥστε να στριβάζεται.

3. Το σαν στη σημασία του όταν απαιτεῖ διαφορετική σύναξη απο το ὅταν. Το ὅταν μπαίνει περ' παντου μέσα στη φράση, ενω το σαν πρέπει να σμίγει με το ρήμα. Αλλιως σημαίνει ὅτι το ὅπως και προσδιορίζει την ἀκόλουθη γειτονικια λέξη. Ἐτσι ὅταν ὁ Μενάρδος γράφει «τὶ μοναξιά σὰν ἔνας ἀνεβαίνει» αληθινα λέει τὶ μοναξιά ἀνεβαίνει ὅπως ἀνεβαίνει ἔνας. Τὸ ἴδιο και το σὰν μόνος περπατῶ δε σημαίνει σὰν περπατῶ μόνος παρα περπατῶ ὅπως περπατᾶει κάποιος μοναχός του. Το χειρότερο αφτου του εἶδους εἶναι το «πῶς ὁ κοκλίσκος μοιάζει σὰν πίσω ἀπ τὸν ἀμέθυστο τοῦ βράχου ὁ ἥλιος γείρη» (γράφε γύρη) γιαιτ δεν ἔχει το παραμικρο νόημα αφου το σὰν πίσω σημαίνει ὅπως πίσω. Τὸ ξέρω πολλοι κάνουν αφτο το λάθος, ὅμως δὲν τεριάζει σ' ἕναν ακαδημαῖκο και πανεπιστημιακο καθηγητη, και μάλιστα της Λογοτεχνίας.

4. «κι' αὐτὴ τὴν ἡμερη λαλιὰ χαρίστ' ἔμένα». Με το χαρίστ' ἔμένα θέλει να πει χαρίστε μου ἔμένα. Χωρις το μου η φράση εἶναι σόλοικη.

5. Απαράλλαχτα σόλοικο εἶναι και το «γραφτὸ εἶν' ἔμένα ν' ἀναδακρύζω». Χωρις το μου η φράση σημαίνει εἶναι γραφτὸ ν' ἀναδακρύζω τὸν ἑαυτό μου.

6. Αντίθετα δε χρειάζεται το σὲ στη φράση «ἐσὲ παρηγοριὰ στὴ φυλακὴ μου σ' ἔχω». Τόβαλε επειδης δεν ἔβρισκε πῶς «λλίως ν' αποφύγει τη χισμωδία. Ἐπειτα το σ' ἔχω εἶναι δα και κακέμφατο.

7. «πνέ' ἡ ψυχὴ μου τῶν ἀνθῶν τὸ γλυκανασασμό». Με το πνέει, που θα πει φουσάει για ξεφουσάει, λέει το αντίθετο απ' ὅτι εννοει, που εἶναι ἀναπνέει.

8. λέεις. Δεν ὑπάρχει το μόνο σωστο εἶναι λες, ὅπως ακους.

9. «ξεύρ' ὄρφανὸ (τριανταφυλλο) τί μοῦ ψαλλες». Εννοει τί μοῦ τραγουδοῦσες, κι' ὄχι, ὅπως θα νόμιζες, πως το τριαντάφυλλο τούψελνε τον αναβαλλόμενο.

10. «τ' ἀνέσκαψα και μοῦ γελᾶ τὸ δακτυλίδι». Ἐπρεπε το ἀνέσκαψα, ἢ να φτιάσει το στίχο του ἔτσι: τὸ δακτυλίδι ἀνέσκαψα και μου γελᾶει (η γραφη γελᾶει σύμφωνα με τον κανόνα του Χαντζιδάκιος), γιαιτ τ' ἀνέσκαψα=τ' ἀνέσκαψα. Μήτε και το ρήμα τεριάζει σου κάνει την εντύπωση πως το δακτυλίδι εἶτανε βαθια θαμένο μέσα στη γης.

11. «ζῆτε μὲ τὸν πατέρα μου και γέννα, μάννα μου, ἄλλῃ» (τί θέλει το νυ του ἄλλῃ;). Ἴσως το ζῆτε εἶναι παρόραμα αντισ ζῆσε. Αν ὅμως το εννοει πληθυντικο, εἶναι αγραμματοσύνης γέννα. Ἐπρεπε ζῆστε.

12. «Καθως εἶναι και το ποτέ των» αντισ ποτέ τους. Αν δεν κατέχει τόσο δα πράμα, καλύτερα ας αδιάζει τη γωνια της δημοτικης κι' ας γυρίσει στην καθαρέβουσα που εἶναι το στοιχείο του' θα μας κάνει μεγάλη χάρη.

13. «βουλιάζει ἀλάργα στὴν (κι' εδω περριτο το νυ) σιγῆ και στὸ σκοτὰ δ' ἡ πλάση». Εδω ἐγινε μολύβι η πλάση και βούρκος η σιγη.

14. «Τραγοῦδι, πῶς στὰ στεγνά (γιατι στεγνα;) ἦρθες χείλημα, προξενητὴ χαμένε». Εννοει βέβαια λησμονημένε, γιαιτ η ιδέα του, συμπεραίνω, δεν εἶτανε να βλαστημήσει το τραγοῦδι.

15. «γιατὶ μοῦ βαρυγνώμησες; Αφτο δε θα πει γιαιτ μοῦ εἶσαι ἀδιάφορη, ὅπως νομίζει ὁ Μενάρδος. Λεξικο Βλάχου «βαρυγνώμῳ, avoir le coeur gros, en vouloir à quelqu' un».

16. «ὄρνεα». Δεν εἶπε ὄρνια απο φόβο του Χαντζιδάκιος, που πάντα ἔτσι γράφει, προσθέτοντας ὅμως ἕνα υφεν. Μα τί τον τρέμεις τόσο, χριστιανέ μου;

17. «γεροπλάτανε, φύλλα στρώνεις, νυφικὰ κρεβάτια, κατὰ γῆς». Τί, κυλιούνται οι νιόπαντροι κάτω απο τον πλάτανο τῆς Κηβισιας μπροστα στα μάτια τοῦ κοινου;

18. «γλυκασιά και ψύχρα οτε-ρη». Πῶς γίνεται σύγκαιρα και γλυκασιά και ψύχρα οτερη; Κρίμας αφτη η ανοησία γιαιτ το τετράστιχο ἔπειτα προχωρεῖ καλα και σκόρπια σύννεφα μικρὰ ἴπου λές (ὄχι λέεις) δὲν προχωρεῖ, μόν' ἀπὸ πίσω τους κρυφτὸ παίξ' ἡ ξανθὴ σελήνη.

20. βάζεις ἀφτί (σελ. 31) αντισ ἀκοῦς πρωτάκουστο. Μπήκε ως ῥίμα με το κατοπινο κια ὕτοί.

21. «νά, τόσο ἀπὸ τὴν χάρι σου δόξ μου». Σαν πόσο δηλαδή; Το δείχνει, φαίνεται, ο λιχανός, και μένει λείπτερος ο κωδεις να φανταστεί το σχετικό μίκρος.

22. Στὴν πρῶμῃ νύκτ' ἀκοιμιστός, θωρῶ ὄλο
καὶ λέω: «Θέ μου νὰ φτιάξαι;» Κι' ὁ νοῦς βουλή
[ἀφρός ἀνάβει
[αὐτὸς δίδει
[ταξείδι,
[καράβι].
μου δίδει:
«Σιγὰ καὶ στυτ' ἔξω θὰ βγῆς καὶ εἰς ἄλλο σον
'που εἶν' οἱ στιγμὲς μας κύματα καὶ τὸ κορμὶ

Πὼς μπορεῖ τὸ βουλή μὲ ὄλο δίδει νὰ σημαίνει μὲ ἄπαντ ἢ ἢ με συβουλέβει; Ναι, δε μπορεῖ, μα ἔλα που μας ἀναγκαιούσε το δίδει ὡς ῥίμα με το ταξίδι, και ἄλλη δεν εἶταν πρόχειρη. Για ἓνα κοῦτσο δίδει να χύσουμε τέπο αριστουρηματικό τετράστιχο με το ἀφρός ἀνάβει, με το καὶ λέω «Θέ μου νὰ φτιάξαι», και με το στοῦτο:

23. «ἔσβησ' ἢ γῆ τὸν λύχνο της κι' ἀγάλια ῥοχαλίξει». Ὅλο το τετράστιχο, ἀν ὄχι τίποτα ἄλλο (γιατι εἶναι σκοτεινο το νόμῃ του), δείχνει κάπως την ιδέα του ἡρεμον ὑπνου. Ἀντις ὅμως να πει κάτι σαν κοιμάται ἢ ῥεμα ἢ γῆ, λέει πως ῥοχαλίξει σαν κουρασμένος σκύλος.

24. Στο ἴδιο τετράστιχο βρίσκεις «ὄγια λὸς κάπου ἔνα κῦμα σκίξει». Ἐννοεῖ φυσικα το ακρογιάλι, μα για ἄλος θα πει θάλασσα. Καὶ γιατί ἔνα κῦμα; Ἐσκισε τάχα ἓνα και κατόπι λούφαξε;

25. Ξανὰ δα (ἔδω δε μπόρσε να εφαρμῶσει τη χαντιδάκιχῃ του ορθογραφία με τις κορωνίδες, ἀπόστροφους κτλ.), ὄρα ἰα (αφτη η κλητικη χωρις κάπια προσθήκη ηχει σαν ξενομός), στὰ μάτια σου τὸ δασερό περβόλι. Βασανίστηκα αρκετα ὡσπου να μαντέψω το νόμῃ του. Εἶναι, φαίνεται, πως σαν ἀντίκρουσε την ωραία του, θυμήθηκε το περίφημο ρομαντικο περβόλι.

26. «ὀιδυὸ κρυφομιλούσαμεν, (δε χρειάζεται μήτε νυ μήτε κόμμα) ὄσόντου ὄγλόμπος σβήνει». Ἐννοει ὡς πον ἔσβυσε. Με τον ενεστώτα η πρόταση μένει κολοβη Ἀν ἔβαζε καν μερικα αποσιωματικά, και τότες θα ἐννοούσαμε πως ἀξαφνα σβύνει ο λύχνος κι' ἀφτος ο κατεργάρης με την ωραία του και τα λοιπα.

27. «μὰ πλειότερ' ἀπὸ τὰ πουλλιὰ σκορποῦν αἰσθήματα μου». Το μόνο καθαρο σ' αφτη τη φράση εἶναι πως ο Μενάρδος εἶναι και αισθηματίας.

28. «κοιτῶ τὴν καμαρούλλα μου φῶς ὄλη, σὰν ῥημάδι». Ἐ βέβαια ἐννοει πως εἶταν ἄλλοτες η καμαρούλα του ὄλη φως (ὅταν δηλαδή λαμποκοποῦσε μέσο ο ἴδιος) και τῶρα κατάντησε ρημαδι. Ἐτσι ὅμως που εἶναι γραμένος ο στίχος μάλιστα με το κόμμα πριν το ῥημάδι, δε θα πει ἄλλο παρα πως την ἔβλεπε ὄλη φωτισμένη ὡπως φωτισμένα εἶναι τα ρημαδια.

29. «μ' ἀφέντη, μ' ἔχεις βάλει πῶς σ' ἔθρεψα ἔς ἀφεντικὸ μνημοῦρι τον Λυδὸ». Τί να πρωτοκαμαρῶσεις ἔδω; Ἀφένω τα ἄλλα και περιορίζομαι να παρατηρήσω 1) ἐκει που βρῖσκειται το ε' ἀφεντικὸ μνημοῦρι παρουσιάζει το Λυδο σα να θρέφτηκε μέσο σ' ἀφεντικο μνημοῦρι, και 2) ο Λυδος δεν εἶταν βυζιζήτρα ὡστε να θρέψαι ἔπρεπε να πει ἀνάθρεψα.

30. «ἀκούω μιὰ νάτρα γοῦδῆ ε' ἔκ' ἰνη πῶς περνεῖ». Δηλαδή το τραγούδι της μίας ἔλεγε πως περνᾷ ο αισθηματίας καθηγητής. Μήτε το ε' ἔκ' ἰνη σῶζει την ἔννοια ὡπως ἴσως φαντάζεται.

31. «μὲ χίλια λόγια τῆς μικρῆς — δὲν εἶδα τὸ φιλίτης». Τί ἐννοει; πως ἀφτος εἶπε της μικρῆς χίλια λόγια για πως η μικρη του τα εἶπε; Μυστήριο.

32. «Τὸ τ' ἀπ' τοῦς αἰῶνες σου θὰ πάρουνε». Φυσικα μαντέβεις το νόμῃ του, δηλαδή πως οι στίχοι του θα χύσουν ὡς η Ταναγραία κόρη. (Ἀμυοτες) Μα καθὼς το διατυπώνει θα πει πως οι στίχοι του θα αραϊσῶσουν ἀπὸ τους αἰῶνες της κόρης.

33. «στὴν ἄμιλλα καθεῖς δίκαια ἄς ῥηχθοῦμε!» Τί ἐννοει με το δίκαια; Μήπως θέλει να προλάβει ζυβολίες;

34. «λούζονται ὄλα μεσ' τὸ φῶς. Κολῶνες μιὰ καὶ μιὰ». Τί εἶναι πάλι αφτες οι κολῶνες; Ἄλλο μυστήριο.

35. «ἢ σε λήνη γράφει μου (περιτο το μου) στὰ κυματάκια ἔπάνω με χρυσὰ τούρκικα ψηφια—καὶ σβήνει—τὸνομά σου». Το να γράφει η σελήνη το ἐννοω, ἀλλα πῶς σβύνει; Θέλει να πει πως μῶλις τα γράφει η σελήνη σβύνονται. Το χριρότερο ὅμως εἶναι το πως τοποθετώντας το σβήνει ἐκει που το σφήνωσε λέει πως η σελήνη ὄχι μοναχα γράφει, ἀλλα και σβύνει με τούρκικα ψηφια τ' ὄνομά του.

36. «ποτὲ δὲν τὰ να μέτρησα (τὰ φιλιὰ πον τῆς ἄρπαξαι), τῶρα μονάχα τὰ μετρωῖ καὶ γράφ' ὄλο τραγούδι». Πῶς και γιατί τα μετρωῖ; και πάλι τα τραγούδια που γράφει; καὶ γιατί μετρώντας τα φιλια γράφει τραγούδια; Τί ἀνεξάντλητος τραγουδιστής! Ἀς ελπίσουμε τουλάχιστο πως αφτα τα καινούργια τραγούδια θαν τα κλειδώσει στο σιρτάρι του μέσα, ἀν τα χωράει.

37. Ἀπο το ἀκόλουθο ἐπιγραμμα, ἢ μίλλον τετράστιχο, δε βγαίνει το παραμικρο νόημα. Τί εἶναι το θέμα του; Τί ζητᾷν οι χωριάτες και τα σκυλιά;

Ναῖς πῆρα τῆ σιράτα μου ἴπον στην κορφή πηγαίνει πολλοὺς χωριάτες ἄφρησιν και δυὸ σκυλλάκια πίσω. Μακρὺς ὁ δρόμος; κιάτορῶ τοῦ βράδι θ' ἀκοιμηθῶ. Τί ψύχρα και τί μοναξιά, σὰν ἓνας ἀνεβαίνει;

38. «Ἄὸς μου πλασμένον ἀπὸ γῆς ποτῆρι νὰ ροῦφῶ τῆς γῆς ὄπου με ἔγεννησε. Πὰ εἶναι ἔδω ἢ σύνταξη; Τί εἶναι το γῆς γενική για αιτιατική;

Φιάνεται σα γενική. Μα συντάσσει η δημοτική τα ἄ πο δὲ με γενική

Τώρα χαμαρώστε και μερικά άλλα πάρα πολυ προζωγα, που μήτε ο Εξαρχόπουλος δεν τις τόλμησε :

39. «ν ἄ σ ἰ π ῆ». Σωστός τραγέλαφος με τονισμο απο τη δημοτική και μορφη απο την αρχαία.

40. «ἐ ζ ο ι μ ἄ τ ο ν». Χειρότερος και απίσταφτος τραγέλαφος, φτιασμένος απο το «ἐ ζ ο ι μ ἄ τ ο» με προσθήκη του νυ απο το «ἐ ζ ο ι μ ὄ τ α ν». Πλάστηκε για να βγει ρίμο με το κομμμάτων.

41. «ς τ ο ὕ τ ο». Της φαντασίας του. Το ἔηλο του «σ ἐ» δεν κόβεται παρα μπροστα στο ἄρθρο.

42. Τέτοιο τέρας είναι και το «μ ἐ σ' τ ο ὕ τ ο» (σελ. 23) αντισ «μ ἐ σ α σ ἐ τ ο ὕ τ ο» γιατι και του μ ἐ σ α το ἄλφα δεν κόβεται παρα μπροστα στο σ ἐ γιά γιμνο για τριασμένο με το ἄρθρο.

43. Και τί σας λέει το «ν' ἄ ν θ ο ὕ σ α ν» στη φράση «π ὧ ς ν ἄ λ η σ μ ο ν ὦ π ο ὕ β λ ε π α ῖ ὄ δ α σ τ ῆ ν ὄ ψ η σ ο υ ν' ἄ ν θ ο ὕ σ α ν». Είναι τόπο προζωγο αφο, που μπορεί ίσως να είναι του τυπογράφου λάθος ανης «κ ἰ ἄ ν θ ο ὕ σ α ν».

44, 45, 46. Της φαντασίας του είναι και τα «σ φ ἰ κ τ ε ς», «ἐ χ ὄ σ τ η» (για να συμφωνει με το «ἐ ξ ὄ σ τ η»), λα χ τ α ρ ε ἴ τ ε (λαξ και παξ).

47. Κασιδιαισμοι ατέριαστοι με το γενικο λεχτικο ἔφος : «ἦ τ ο ν», «εἰ ς π ἔ λ α γ ο ς», «δ ἰ δ ε ι» κοντα στο χωριάτικο «φ τ ἄ ξ α μ ε ς», «δ ἔ ν δ ρ α».

Και τώρα ὅσοι διαβάστε τους 47 αφοτους παραγράφους—θα μπορούσα να προσθέσω κι' άλλους—συμπεραίνω θα συμφωνήστε με την παρατήρησή μου πως το λεχτικο των επιγραμμάτων του Μενάρδου είναι ιθησαβρος ακένωτος.

Τώρα ασ ανοίξουμε καινούργιο κεφάλαιο, τις «Ασυνέπειες».

«φροίκτη», «νύκτες», «φριλακτά», «κτυπούν», «δακτυλίδι». Έπειτα ὁμως «φταίνε», «φτερωστε», «κρουφτό», «βαφτίζει», «ἐφτάκομπο» (με διπλο δημοτικισμό) ἦρθες (σελ. 40).

«σκιζει». Έπειτα «ἀσχημι».

«ἀρραβωνιαστής». Έπειτα «εἶσθε» και (σῶπον ελέησον!) «ῥηθιοῦμε».

«ἀλλάζαμε». Έπειτα «κρουφομολούσαμεν».

«ῥυάκκι» δυσύλλαβο με συνίτηση. Έπειτα «γοι—ί» «ἀποκρι—ές» χωρις συνίτηση.

Το νυ του ἄρθρου δεν το κόβει αλλα το κόβει απο την κατάληξη των ονομάτων και των επιθέτων. Έτσι γράφει «τὸν Αὐδὸ», «τὴν μικρὴ», «τὴν σιγὴ», «τὸν Μάρτη», «τὴν χάρι», «τὸν δρόμο» και το πάντων απαισιότατατο «στὸν γυαλὸ νεκρὴν θιμύζει νύφη». Γιατί αφο; Υποθέτω γιατι αρχή του είναι να μην έχει καμια αρχη. Ο Τζαριζάνος παρατηρω πάντα γράφει «τὸ(ν) Διάκο», «τὸ(ν) μαῦρο» (αλλα

«τη νύφη»). Καινούργια ορθογραφία απο την επιστημονική υποθέτω γλωσσολογία του Χαντζηδάκιος. Το νυ εννοείται το προσκολόνε απο φόβο μήπως νομίσει, το Γιώργη ουδέτερο' αντιστοιχει με του Πάπα ή το habet.

Εφημεριδισμοι και ξενισμοι: «μίαν εὐκαιρίαν», «μία ἐκτίμησις», «ὑποκείμενον (sujet) αντισ ἀντικείμενον, θέμα», «συμπίπτει πρὸς την μελέτην», «συγγενεύει πρὸς» (γιὰ νὰ ἀποφύγει τάχα το χυδαίο με).

Έρχομαι τώρα και στα ορθογραφικά. Στὰ ορθογραφικά εγω δε δίνω την παραμικρη σημασία' μάλιστα τα μάχουμαι ἀσπονδα, γιατι στο ξεσκόλισμά τους κατασπαταλίζονται τα μαθητικά χρόνια με ἀποτέλεσμα να μένουνε τα παιδια ἔπειτα αστοιχείωτα σ' ὄλη τους την κατοπινη ζωη. Τα μάχουμαι τόσο που νομίζω θ' αρχίσω επίτηδες ν' ανορθογραφω, ὡστε να δώσω παραδειγμα και θόρος. Σὺζητω λοιπον τα ορθογραφικά του Μενάρδου μόνο και μόνο επειδης η σχολή τους δίνει υπερβολική σημασία, τραβώντας τόσο μακρια, ὡστε να μας συστήνει να γράφουμε «Γιάννης», αλλα «Γιανάκις», «Γρουπάρις», «Βασίλεις», «πεινῆει», «μηλέα» (αντισ μηλια), «τὸ(ν) Διάκο», κι' άλλες τέτοιες ἀπίστεφτες κουταμάρες. Θα δείτε λοιπον πως και σ' αφο το κεφάλαιο, το τόσο σοβαρο στα μάτια του, πάσχει ο καθηγητής μας απο διανοητική ανακατοσούρα.

1. «'που» ταχτικά με ἀφαίρεση, ἔπειτα «π'» χωρις ἀφαίρεση («π' ἀγαπῶ» σελ. 23).

2. «'που» ἄτονο, αλλα πάντα «πῶς» με σεβαστη περισπωμένη.

3. Αφου δείχνει την ἀφαίρεση γράφοντας «'που», ἔπειτα την καταργει στα «μας», «δέν» «νί», «δικά μας», «ψηλότερα», «μοιάζει», «σὶν», «ςτὸ», «ςέ». Τὸ ἴδιο γράφει «δές» με ἀφαίρεση, αλλα «δῆς» χωρις. Για να είναι συνεπης, ἔπρεπε να γράφει και «νύφη», δείχνοντας πως ἔπεσε το «μυ», και πάει λέοντας. Ο μόνος συνεπης, ὅσο μπορούσε κανεις να είναι συνεπης, σ' αφοτη την ορθογραφική μέθοδο εἶταν ο σεβαστος λεξικογράφος Βυζάντιος.

4. «δέν μας λές», «δός μου» με εγκλιτικά τα «μας» και «μου», αλλα «θὰ μοῦ πῆς» με χωρις ἐγκλιση το «μου».

5. Τα «μεσ' τὴν γαλήνια», «μεσ' τὸ φῶς» και τα τέτα καθαφο δεν είναι ορθογραφικά λάθη παρα σολοικισμοι, επειδης το διπλο σίγμα ακούγεται, και ο ἴδιος γράφει σελ. 14 «μεσ' στὸν Ἄδη», ὅπως και σελ. 22 «μπρὸς στὸ χωριό.»

6. Γράφει «ςτὰ» με τελικο σίγμα μπροστα. Έπρεπε ὁμως «'ςτὰ» με ἀφαίρεση αφο γράφει «'που». Μάλιστα «σ'τὰ» αφο το σίγμα είναι ἀποκομένο «σέ», π.χ. «σέ χρόνια» σελ. 34.

7. «δός μου». Μήπως φαντάζεται πως είναι το παλαιο «δός»; Έχει χάξι. Έπρεπε να γράφει ή «δῶσ'» ή «δῶς» αφο ἔρχεται απο ἀποκομένο το σημερινο «δῶσε».

8. Διο φορες γράφει «Φιλιάς», ἔτσι δε

φαίνεται λάθος τυπογραφικό. Ο ίδιος αναφέρει το λατινικό Philetas' πώς αφτο δεν τον φώτισε ότι η ορθή γραφή είναι «Φιλητάς»;

9. «ἐπηρεασμένοι». Πώς δεν ξέρεi ένας διπλοκαιπολλαπλο πτλοφόρητος πώς «ἐπηρεάζω» σημαίνει «βλάπτω», παρα έπεσε τυφλα στο κοντικό αφτο λάθος; Το σωστο είναι «ἐπιρροασμένοι», φτιασμένο απο το γαλλικό influencés, όπως χρόνια πριν μας δίδαξε ο Βερναρδάκης.

10. Γράφει «δρνεα» δισύλλαβο, αντισ «δρνα» όπως όλος ο κόσμος. Και τούτο παρασταίει ταπεινο τεμενε προς τον Χαντζίδακι. «Ἄθλος ἴππῳ πάλος ὡς ἅμα τρέχει».

11. «ἐξηγεῖται πολὺ καλά, διατὶ ἐβάπτισε». Το «διατὶ», όντας ερωτηματικό, χρειάζεται οξεία. Ἐπειτα και το κόμμα είναι στραβο, αφου η πρόταση «διατὶ ἐβάπτισε» είναι το υποκείμενο του «ἐξηγεῖται».

Μήτε καν τα κόμματά του δεν κατορθώνει σωστα να σημειώσει ο βαρετος αφτος άνθρωπος. Νά παραδείγματα.

1. «Δός μου πλασμένον (το τελικό «νυ» παρέλκει) ἀπὸ γῆς ποτῆρι να ρουφῶ τῆς γῆς, ὅπου μὲ γέννησε, τῆς γῆς ἴπου θὰ ταφῶ». Ενοείται το σωστο είναι «ἀπὸ γῆς ποτῆρι νὶ ρουφῶ, τῆς γῆς ὅπου μὲ γέννησε, τῆς γῆς ἴπου θὰ ταφῶ». Και γιατί κόμμα πριν το «ὅπου» και όχι πριν το «ἴπου»; Και παρατηρήστε ακόμα πώς λέει «ὅπου» εκει που έπρεπε «ἴπου», και «ἴπου» εκει που έπρεπε «ὅπου».

2. «Οἱ ποιηταὶ ἐπετήδευαν ποιικίαν χρωματισμῶν, κομψὰς περιγραφὰς καὶ ὡς ἄρωμα λεπτόν, μίαν (δηλαδη όχι περισσότερες) ἄβρᾶν εὐαισθησίαν». Ἐπρεπε φυσικα «ποιικίαν χρωματισμῶν, κομψὰς περιγραφὰς, καὶ ὡς ἄρωμα λεπτόν ἄβρᾶν εὐαισθησίαν.»

3. «Δικός σου θᾶμ' ἀφέντη μου καὶ μέσ' στον Ἄδη». Ἐπρεπε «δικός σου θᾶμ', ἀφέντη μου, καὶ μέσ' στον Ἄδη».

4. «Ἐὰν τὸ ἑλληνικὸν ἐπίγραμμα ἀναζήση (τί μετριοφροσύνη!), τὸ κέρδος καὶ μόνης τῆς στιχουργικῆς μορφῆς, δὲν θὰ εἶναι μικρόν». Τί χρειάζεται το κόμμα ύστερα απο το «μορφῆς»;

5. «Καί, γελαστή, στοὺς στίχους μου βάζεις αὐτί». Τί σημαίνουν τα διο κόμματα γύρω στο «γελαστή»;

6. «Κιᾶκόμ' ἀκούω ἴπου σ' ἔσφιγγα, το γέλοιο σου—τὸ γέλοιο». Περισττη η πάβλα, καθως και το κόμμα μετα το «ἔσφιγγα».

Αφτα τα λίγα ως παραδείγματα, αρκετα να δείξουν ως πού φτάνει η αστοιχειοτοσύνη του.

Τώρα ίσως μου απαντήσει: Και δε μας δείχνεις του λόγου σου πώς γράφονται τα επιγράμματα. Γιατί όχι, μετα χαράς του. Νά μερικά.

Ενθάδε κείται ο Μένος,
που δεν εΐταν καν μηδεν
αφου μόνο Académicien
• τσαμένος.

Μιας τόσο και λιβάνισες το Χαντζιδάκη, Μένο, φάλ' του και επίγραμμα αφου πιά κορμι είναι

[νεκρομένο'

Σωστο με μια πλατεία της που η Μυτιλήνη πρώτη
τιμάει τον Εφταλιώτη.

Μα, ω Κρήτη, γράψε τόνομα και εσυ του Χαντζι-
στο πιο τυφλο σοκάκι. [δάκη

Πώς στα ουράνια απάνω πέπει
κάθε άστρο να γελα,
ένα αστρονόμο κάτου εδω σα βλέπει
που κουτουλα.

Των κοριτσιων σικοφάντη Αιγενίτη
πώς γίνεται και κάθε μέρα
στη σικοφαντική σου μέσα λέρα
δε σου τρίβουν τη μήτη; (β

Και επειδη, όπως βλέπουμε απο τον πρό-
λόγο του κατέχει τα λατινικα, ας του παραθέ-
σω και ένα επίγραμμα απο τον Κάτουλο, που
φαίνεται σαν επίτηδες προκαταβολικα γραμ-
μένο:

Quaenam te mala mens, miselle Menarde
agit precipitem in meos iambos?

Τώρα μια ακόμα προσθήκη και τέλιωσα.
Στα επιγράμματά του βρίσκονται εδω και
εκει μερικα πατριωτικα ξεφνησίματα. Μα είναι
φτηνος αφτα πατριωτισμος. Είναι ψεφτοπα-
τριώτης και κάτι χειρότερο όποιος για προσω-
πικό του κέρδος κακολογεί όσους προσπάθη-
σαν με μεγάλη τους θυσία να ωφελήσουν κά-
πως την πατριδα. Τέτιον πατριώτη αναπολού-
σε ο Carlyle όταν έλεγε «δειξε μου τον πα-
τριώτη και σου δείχνω τον κατεργάρη». Ε ρ γ ά
τ α ι δ ό λ ι ο ι μ ε τ α σ χ η μ α τ ι ζ ό μ ε ν ο ι
ε ι ς α π ο σ τ ό λ ο υ ς Χ ρ ι σ τ ο υ .

Αλωνάρης 1930

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

3) Γράφτηκε όταν με σκοπο να πολεμήσει το δημοτικισμο, έβαλε κι' έγραψαν μια έκθεση όπου κατηγορούσαν ως ανήθικα τα κορίτσια του Μαρσάλειου. Τίποτα πιο συχαμένο δε διάβασα στη ζωή μου. Ωστόσο αφτος ο άνθρωπος χάρηκε όλα τα μεγάλα αξιώματα του τόπου. πανεπιστημιακος καθηγητης, πρύτανης, υπουργος της Παιδείας, ακαδημαϊκος (αφτοριόριστος), πρόεδρος της Ακαδημίας (ίσως αφτοδιόριστος) κ τ.λ. Το μόνο που δεν κατάφερε ακόμα είναι πρόεδρος της Δημοκρατίας και αστρονόμος. Για αστρονόμος δεν υπάρχει ελπίδα.
Α Π.

"ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΑΟΣ."

ΚΗΡΥΓΜΑ

B.

ΠΩΣ ΧΑΛΝΟΥΝΕ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΘΝΟΣ

Χρειάστηκε προτού προχωρήσουμε, να ξεκαθαρίσουμε τούς λογαριασμούς μας, ἐπειδὴ σήμερα στὴν Ἑλλάδα πῶς σοβαρὸ ζήτημα δὲν ὑπάρχει ἀπὸ τὸ γλωσσικὸ τὸ ζήτημα. Ὅσο ἓνα ἔθνος δὲν ἔχει μιὰ γλῶσσα πὺν νὰ μορφεῖ ὁ καθένας, ὅποια κι ἂν εἶναι ἡ χωριολαλιά του, νὰ μιλά, νὰ διαβάξῃ καὶ νὰ γράφῃ, ὅσο δηλαδὴ δὲν ὑπάρχει μιὰ γλῶσσα κοινὴ σὲ ὅλους, ὅσο δὲν κατορθωθῆ στὴν Ἑλλάδα ἐκεῖνο πὺν κατορθώθηκε παντοῦ στὴν Ἐβρώπη, τίποτα δὲν εἶναι πὺν νὰ μορφεῖται νὰ σταθῆ.

Ἐμπόριο, οἰκονομικά, βιομηχανικά, ἐπιστημονικά, στρατιωτικά, ναυτικά, πολιτικά, βουλευτικά, τέχνη, φιλολογία, ποίηση, ἀναγκάζονται καὶ πάντε τοῦ βρόντου, μαζί πάει τοῦ βρόντου καὶ τὸ ἔθνος.

Πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ φανταστῆ κανεὶς ἀξίφρα ἓνα ἐμπορικὸ κατὰστημα τῆς προκοπῆς, ὅπου ὁ κανονισμὸς του νὰ μὴν εἶναι γραμμένος στὴ γλῶσσα ὅλου τοῦ κόσμου, νὰ μὴν εἶναι προσιτὸς στὸ δούλο καθὼς καὶ στὸ διεφτυντή.

Πῶς μορφεῖ κανεὶς νὰ φανταστῆ ὁ ρ ὁ μ ο υ ς, πὺν ἀνήκουσε σὲ ὅλο τὸν κόσμο, καὶ πὺν μᾶς τὸ κάνουνε πεῖσιμα καὶ τὸς βαφτίζουνε ἡ ὁ ὁ ὁ ς, τῆς ὁ ὁ οῦ, γιὰ νὰ μὴν μορφεῖται νὰ τὸς μάθη μήτε ὁ ἀμαξιάς, πὺν δουλειά του εἶναι νὰ τὸς ξαίρη;

Καὶ τί ἀλλόκοτο πράμα νὰ ψηφίζῃ ἓνα ἔθνος βουλευτάδες γιὰ νὰ ρητορέβουνε σὲ μιὰ γλῶσσα πὺν δὲν εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ ἔθνους; Ἀντιπροσωπεῖται τάχα ὁ βουλευτής τὸ λαὸ κι ἀντίς τοῦ λαοῦ τὴν πατροπαράδοτη λαλιά, μᾶς ξεφορνεῖται ἀλαμπουρνέζικα τοῦ κεφαλιοῦ του.

Σωστὴ κ' ἔλεεινὴ κωμωδία.

Τὴν κωμωδία μαζί καὶ τὴν καταστροφὴ τοῦ ἔθνους, τίς χωστοῦμε σ' ἓνα εἶδος ἀθρώπους ξεχωριστό.

Δὲν εἶναι ἀθρώποι κακοί, μορφεῖ ὅμως νὰ εἶναι χειρότεροι ἀπὸ κακοὺς εἶναι οἱ γραμματιζόμενοι. Ὁ γραμματιζόμενος, κύριο γνώρισμα ἔχει, ὄχι μονάχα πῶς φορεῖ γυαλιά, μὰ πῶς ὀλοένα θέλει νὰ σοῦ τὰ βάλῃ. Καὶ γιὰ νὰ τὸν ποῦμε γραμματιζόμενος; Ἀπὸ ἀντίθεση βέβαια, γιὰ τὴ γράμματα δὲν ξαίρει. Νομίζει ὅμως πῶς τί καὶ δὲν τὸ κατέχει ὁ ἐξοχώτατος; Ἡ μύτη του ἀψηλά πάντα καὶ πάντα. Μιλᾷ σὰ νὰ μιλοῦσε ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴ μύτη του καὶ κάμποσο παράξενο πὺν σοῦ μιλά κίολας μὲ τὴ μύτη. Τὰ μάτια του κλειστά, καὶ τὴ στιγμὴ ἀκόμη ὅπου τάνοίγει τὰ στοιχεῖα τὰ τυπογραφικὰ τοῦ ἀποσκεπάζουνε τὸν ὀξόκο-

μο, τοῦ ἀποθολώνουε τὴν ἀλήθεια. Ἐτσι τὸν εἶπανε καὶ καλαμαρά, πὺν τοῦ ἀξίζει περιφρημα τῶνομα, ἐπειδὴ ζῆ βουτηγμένος στὸ μελάνι - θαρρεῖ τουλάχιστο πῶς ζῆ, ἐνὼ τὴ ζωὴ οὔτε τὴ βλέπει.

Νὰ προσέχετε, παιδιὰ μου. Ὁ καλαμαρὰς εἶναι μυριοπρόσωπος μορφεῖ νὰ γίνῃ βουλευτής, ἵπουργός, πρωθυπουργός, τραπεζίτης, καθηγητής, ὅ,τι θέλετε μορφεῖ νὰ γίνῃ ἀκούστε δὰ τὸ πὺν νόστιμο μορφεῖ νὰ γίνῃ καὶ βαρκάρης.

Ἴδου πῶς.

Ὁ βαρκάρης, ὅταν εἶναι βαρκάρης κι ἄλλο τίποτα δὲν εἶναι, μὲ μιὰ κουβέντα πὺν θὰ σοῦ κάμη, σοῦ βάζει κάτω κάθε καλαμαρά. Πῶς πολλὰ ξαίρει μὲ τὴν ξυπνάδα του τὴ φυσικὴ ἀπὸ χίλιους καλαμαράδες, ἡ λαλιά του ἔχει ἀξία ἐπιστημονικὴ μεγαλύτερη ἀπ' ὅλα τὰ καλαμαράδικα τὰ βιβλία. Μῶνο σὰν τὸν πιάσει τὸ διαλομένο τὸ ρωμαῖκο τὸ φιλότιμο, σὰ θελήσῃ νὰ φανῆ ἐκεῖνο πὺν δὲν εἶναι, θὰ ξεστομίση ἑλληνοκυῦρες ὡς κι ὁ βαρκάρης. Ξεστομίζοντας τίς δείχνει ἀμέσως πῶς δὲν ἔμαθε τὴν ἀξία τῆς ἀλήθειας.

Βλέπετε πῶς ὅλος ὁ καλαμαρὰς εἶναι ἀμάθεια μονάχα;

Μὲ τὴν ἀμάθεια πὺν λέμε, βγήκε ὁ καλαμαρὰς καὶ δήλωσε.

— «Δὲν ἤλλαξεν ἡ πάτριος ἡμῶν φωνή, δὲν ἤλλαξεν ἡ γλῶσσα τῶν εὐκλεῶν προγόνων!»

Τὸν ἀκουσες; «Δὲν ἤλλαξεν!» Μπαρὲ μορφεῖ μασκαρά, ζύγωσε δῶς λιγάκι, νὰ σὲ πάρουμε στὸ μεξέ! «Δὲν ἤλλαξεν», ἀθεόφοβε, πῶς τολμᾷ καὶ τὸ λές, ἀφοῦ τὴν ὄρα τὴν ἴδια μᾶς τᾶλλαξες ὅλα πρῶτος ἐσύ;

Ἡ λ λ α ξ ε ν τὸ εἶπες ἡ μήπως ἰ λ α ξ ε ν;

Ποῦ εἶναι τὸ ἦ τ α, πὺν τὰ δυὸ τὰ λ τῆς ἀρχαίας; Ἡ ῥηδες μαθὲς νὰ μᾶς κοροιδέψης καὶ μᾶς περνᾷς τὸ ἦ τ α καὶ τὸ ἰ ὠ τ α γιὰ ὁμοῖα; Ἡ τὸ φαντάστηκες πῶς εἶτανε οἱ ἀρχαῖοι ἀνίδεοι σὰν καὶ σένα, γιὰ νὰ σημειώνουνε τὸν ἴδιο τὸν ἦχο μὲ δυὸ ψηφια διαφορετικά;

Ἡ μὰς κι ἀκόμη τᾶγνωσις ἐκεῖνο πὺν ἀλάκηρη τῆς Ἐβρώπης ἡ ἐπιστήμη καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἀκόμη σοῦ φωνάζει, δηλαδὴ πῶς ζήτημα προφορᾶς δὲν ὑπάρχει; Ἐνα εἶναι γλῶσσα καὶ προφορᾶ. Κοντὰ στὸ νοῦ πῶς μιὰ κι ἄλλαξε ἡ γλῶσσα, μαζί της ἀλλάζει κ' ἡ προφορᾶ.

Μὰ τί ξαίρεις, ἀπαρβαθῆτο πηγίδι τῆς ἀμάθειας τῆς οἰκουμηνικῆς, ἀφάνταστε καλαμαρὰ; Τὶ καὶ τί δὲν ἀλλάζει; Ἀλλάζει ὁ κόσμος.

Ἡ γλώσσα σου δὲν ἀλλάζει! Νά σου ὅμως πού ἀλλάζει ὡς κ' ἡ λέξη πού σημαίνει τὴ γλώσσα!

Σήμερα εἶναι παντοῦ γνωστὸ πὼς μῆτε τὸ γ τὸ ἀρχαῖο μῆτε τὸ μέγα, ω, μῆτε ἡ περιορισμένη στὴ λέξη γλώσσα, μῆτε τὰ δυὸ σ, μῆτε τὸ λ, μῆτε τὸ α τὸ βραχὶ καὶ τὸ ἄτονο, δὲν κρατήσανε τὴν προφορά τους τὴν ἀρχαία, ὥστε γλώσσα δὲ λέμε πιά, λέμε νέττα σκέττα γλώσσα.

Λοιπὸν ἄλλαξε καὶ δάφτη. Μόνο ἡ μουνηταλοσύνη τοῦ καλαμαρά δὲν ἀλλάζει.

Ἡ καλαμαρὰς καταστρέφει τὴν παράδοση τὴν ἐθνική, ἀφτὸς πού ἀπὸ ἀμάθεια τὸ ποστηρίζει πὼς τὴν καταστρέφουμε μεις.

Καταστρέφει τὴν παράδοση, σὰν ἔρχεται νὰ μᾶς πῆ πὼς «δὲν ἠλλάξεν» ἡ γλώσσα μας.

Ἡ πείρα, ἡ ἀπλή πείρα μᾶς δείχνει καὶ μᾶς ἀποδείχνει πὼς ἅμα μιά γλώσσα μιλιέται, μοιρόγραφο νάλλάξη. Σὰ λένε τὸ λοιπὸν πὼς δὲν ἔλλαξε, θὰ πῆ πὼς ἡ γλώσσα μας δὲ μιλήθηκε. Τότες κόβεται κάθε παράδοση.

Ἔτσι πρῶτοι τοῦ λόγου τους τὴν ἀναιροῦνε.

Ἄλλη παράδοση δὲν ἔχει ἀπὸ τὴν προφορικὴ. Τὸ βιβλίον πού γράφω σήμερα μπορεῖ ἄβριον νὰ ξεχαστῆ. Ὁ λόγος πού σήμερα λέω τοῦ παιδιοῦ μου, ἄβριον δὲν ξεχνιέται. Τὸ παιδί μου θὰ τὸν ξαναπῆ τοῦ παιδιοῦ του καὶ πάει λέοντας. Καὶ ἴσα ἴσα ἐπειδὴ σπῖτα μου, ἐπειδὴ στὸν τόπο μου, εἶπα τὸν τάδε λόγο τοῦ παιδιοῦ μου, ὁ λόγος ἀφτὸς θὰ μείνη, ὦ θάμα, θὰ μείνη ὁ ἴδιος καὶ θάλλάξη. Τὸ καταλάβαμε πᾶ κι ἀπὸ τὴ Γ Λ Ω Σ Σ Α τὴν ἀρχαία, πού ὅλη της σώζεται ἀλλαγμένη στὴ γλώσσα μας τὴ σημερινή, ὅπως ἔπρεπε νὰ γράφεται καθαφτό. Καλαμαρὰς ἢ βαρκάρης γλώσσα τὴν ξαίρουνε, ὄχι γλώσσα. Καὶ οἱ δυὸ τὴ γλώσσα μας ὥστὸσο μιλοῦνε.

Πάρε τώρα καμιά γλώσσα ξένη· παραδόσου ἀγγλικὰ ἢ γαλλικὰ· μάθε τα καλὰ ἢ μάθε τα κακὰ: κράτησε ἢ ἄλλαξε, ὅπως ἀγαπᾶς, τὴν προφορά κάθε λέξης. Τί ἔχει ἀφτὸ νὰ κάμη; Τσίκουδο μὲ τὴν προφορά σου δὲ θάλλάξης στὴν ξένη γλώσσα. Μόνο στὴ δική σου, στὴν πατρική σου τὴ γλώσσα μπορεῖς κάτι νάλλάξης, καὶ πάντα λίγο λίγο.

Ἐλάτε τώρα, παρακαλῶ, νὰ κάνουμε βαθειὰ γλωσσολογία, γιὰ νὰ διῆτε πόσο ξάστερα εἶναι κεῖνα πού τὰ θαρροῦμε βαθιά.

Μέσα στοὺς φίλους πού μὲ διαβάζουνε, ὑπάρχει ἀραγες κανένας μπαξεβάνης;

Ἄ δὲν ὑπάρχει, θὰ ὑπάρχη κανένας πού νὰ γνωρίζη κανέναν μπαξεβάνη, δὲ γίνεται.

Ὁ μπαξεβάνης τί κάνει; Ἄν εἶναι καὶ τοῦ λόγου του στὴν παρέα μας, θὰ μᾶς ἀκούση, ἔπειτα θὰ πάη στὴ δουλειά του, θὰ κόψη, θὰ μπολιάση, θὰ κλαδέψη, θὰ φυτέψη.

Ὅριστε; Πὼς εἶπαμε; Κ λ α δ ε ψ η, φ υ τ ε ψ η, μὲ ψ, δηλαδὴ π καὶ σ, ἔτσι δὲν εἶναι;

Καλὲ δὲ βαρυνέστε; Ὁ καλαμαρὰς μας, τὸ χαβιά του «δὲν ἠλλάξεν ἢ πῆτριος ἡμῶν φωνή», πού νὰ τὸν πῆτριος ὁ Σατανικός. Τότες τί πάει καὶ μαγερέβει; Τὸ φ υ τ ε ψ ω μᾶς τὸ γυρίζει ἄξαφνα σὲ φ υ τ ε υ σ ω!

Ἄς φωνάξουμε ἀμέσως τὸ παιδί πού περνᾶ στὸ δρόμο, γυρνώντας ἀπὸ τὸ σχολεῖο κι ἄς τὸ ρωτήσουμε, ἂν τὸ ἴψιλο ἀφτὸ τοῦ εἰ ἔχει μαθῆς τὴν προφορὰ ἐνὸς ἴψιλου, ἄξαφνα στὴ λέξη χ υ ν ω ἢ μᾶς καὶ εἶναι σκέττο φ; Μ' ἄλλα λόγια, σ υ φ ω ν ο εἶναι ἢ φ ω ν ἡ ε ν τ ο καθὼς τὰ ὀνομαίζοντε σήμερα;

Εἶναι φ, ζήτημα δὲν ἔχει.

Ὡστε ὁ καλαμαρὰς ἀπατᾶ νὰ λέμε φ υ τ ε φ σ ω μὲ ΦΣ, ἐπειδὴ ἀφτὸ, γιὰ λόγους του, εἶναι τὰρχαῖο, ἀφτὸ εἶναι «ἢ πῆτριος ἡμῶν φωνή».

Νά σας ὅμως καὶ τὸ πῶς νόστιμο—ἢ τὸ πῶς γελοῖο.

Ἡ ἀρχαία, μὲ κανέναν τρόπο δὲν ἠθέλε, δὲν παροδεχότανε τὴν προφορὰ ΦΣ.

Καὶ ἀπόδειξη, τρανὴ ἀπόδειξη τὸ γ ρ ὶ φ ω!

Πὼς ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ γ ρ ὶ φ ω στὸ μέλλοντα μὲ τὴ συνηθισμένη τὴν κατάληξη --σ ω; ΓΡΑΦ—ΣΩ ἔνοσηται.

Τίποτα! Τὸ ΓΡΑΦ—ΣΩ γίνεται ἀμέσως ΓΡΑΠ—ΣΩ, μὲ ΠΣ ἢ Ψ!

Λοιπὸν ὅποιος λέει σήμερα φυντέΦΣω, βαρβαρίζει.

Ὅποιος λέει φυντέΠΣω, μιλά σὰν τοὺς ἀρχαίους.

Κ' ἔτσι ὁ καλαμαρὰς στρεβλώνει τὴν ἀρχαία μας τὴ δοξασιμένη.

Στρεβλώνει καὶ τὴ σημερινὴ τὴ δημοτικὴ, πού δὲ θὰ δοξαστῆ λιγώτερο, ἅμα γλυτώσει ἀπὸ τοὺς καλαμαράδες.

Οἱ καλαμαράδες μᾶς ἀναγκάσανε σχολεῖο νὰ λέμε β α σ ι λ ε υ ς, ἰ ε ρ ε υ ς, καὶ χίλια τέτια, πάντα μὲ ΦΣ.

Μᾶς δέρονε ἀλλοῖστα, ἔπαιξε τὸ ξύλο μὲ τὰ σωστά του, σὰν τὰ λέγαμε ἀλλοῖως.

Τί ἀκολουθῆσε τότες;

Μὲ τὸ ξύλο δὲν ἔπαψε τὸ ΦΣ νὰ εἶναι ΦΣ.

Κ' ἔλα δὰ πού ὁ λάρρυγγίς μας δὲν τοὺς σηκώνει ξεζεβγαρωμένους τοὺς δυὸ ἦχους αὐτοὺς.

Κ' ἔτσι ἀκοῦμε συχνά, πολὶ συχνά, ὅπως τᾶκουσα κι ὁ ἴδιος, βασιλέΠΣ, ἱερέΠΣ, ἈχιλλέΠΣ κτλ., πού εἶναι τέρατα.

Τέρατα ἐπειδὴ δὲν τὰ εἶχε ἡ ἀρχαία.

Τέρατα, ἐπειδὴ τέτια κατάληξη δὲν τὴν ἔχει σήμερα ἡ ὀνομαστικὴ μας ἢ ἀρσενική.

Βάρβαρο τὸ λοιπὸν ἀπ' ὅπου κι ἂν τὸ πύισης.

Γιὰ τὸ λόγο πού ἡ ἐβγενεῖα τους οἱ καλαμαράδες δὲν καταδεχτήκανε τοὺς κανονικούς, τοὺς πατροπαράδοτους τύπους β α σ ι λ ι ἄ ς, ἰ ε ρ ἔ α ς, Ἀ χ ι λ λ ἔ α ς καὶ λοιπούς.

Ἄφτοι πὸν μιλοῦνε γὰρ παράδοξη!
Σῶσε, Κίριε!

Θετικὰ καὶ μὲ δυὸ λόγια.

Μαθαίνεις τοῦ παιδιοῦ πὸς τὰ αὐ εὐ εἶ-
ναι δίφτογγοι.

Δίφτογγος θὰ πῆ δυὸ φωνήεντα.

Στὸ αὐ καὶ τὸ εὐ ἔχεις ἓνα φωνήεντο α ἢ
ε κ' ἓνα σύφωνο β ἢ φ.

Λοιπὸν ἢ τὸ παιδί δὲν κατέλαβε.

Ἢ ἂν κατάλαβε, τοῦ ἑμαθες μὴ ψεφτιά.

Ἢ ἄλλο καὶ τὸ ἓνα καὶ ἄλλο.

Καλὰ πὸν ὑπάρχει ὁ λαός.

Τὰ ξεφουρνίσματα τῆς καθαρέβουσας τὰκα-
τάστατα, ὁ λαὸς τὰ ξαναχύνει στὸ καλοῦπι τῆς
ζωντανῆς του τῆς γραμματικῆς, ἢ σὰν προτι-
μίτε κανονίζει τὰκανόνιστα.

Σήμερα θηλυκὰ μὲ κατάληξη ος, πὸν καὶ
στὴν ἀρχαία εἴτανε παράξενα—δὲν ἔχουμε. Μᾶς
κίθισε ὁσὸτόσο ἢ φιληνάδα ἓνα «ἢ ψῆφος»,
πὸν ἀμέσως τὸ κάμαμε ὁ ψῆφος.

Μᾶς κίθισε—καὶ τόντις πάντα μᾶς κάθεται
στὸ μάβρο μας τὸ στομάχι—τὸ ἀλλόκοτο β ο υ-
λ ε φ τ Α Ι, πὸν κάβο δὲν παίρνεις, ἀφοῦ ὀνο-
μαστικὴ τοῦ πληθυντικοῦ Ε μῆτε σήμερα ἔχου-
με, μῆτε εἴχαμε ποτές μας, γιατί τὸ καμαρω-
μένο τους τὸ Α Ι ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ ἓνα πρό-
στιχο Ε.

Τὴν ψέφτικη λοιπὸν τὴν ὀνομαστικὴ Α Ι,
δηλαδὴ σήμερις Ε, τὴ συμμορφώσαμε τότες μὲ
τὴν ὀνομαστικὴ τοῦ πληθυντικοῦ —οι, πὸν
μᾶς εἶναι γνωστὴ, καὶ τὸν κάμαμε β ο υ λ ε φ-
τ α ί—οι, πότες μὲ τὴν ὀνομαστικὴ—ες, γνω-
στὴ μας ἐπίσης, καὶ τὸ κάμαμε β ο υ λ ε φ τ ές.

Πλέχει τὸ λοιπὸν ὁ κοσμάκης ναβαγημένος
μεταξὶ τρεῖς ὀνομαστικῆς β ο υ λ ε φ τ Ε', β ο υ-
λ ε φ τ α ί ο ι, β ο υ λ ε φ τ ές, γιατί τοῦ ση-
κώσανε οἱ καλαμαράδες τὴ μόνη ὀνομαστικὴ
πὸν εἶναι ταχτικὴ στὴ νεοελληνικὴ μας β ο υ-
λ ε φ τ α δ ες.

Ἄλλο καὶ τρομερὸ τοῦτο ἔγκλημα τῆς κα-
λαμαραδοσύνης, ἢ ἀκαταστασία, ἢ ἀκατα-
στασία στὴ γλώσσα, ἄρα καὶ στὸ μυαλό
μας, γιατί ὅλα ἢ γλώσσα τὰ κυβερνᾷ, μὲ τὴ
γλώσσα μας λέμε ὅσα μέσα μας ἔχουμε ὅσα
παίρνει ὁ νοῦς μας, μὲ τὴ γλώσσα μας τὰ παίρ-
νει ἄρα καὶ κ' ἐνέργεια ἢ γλώσσα.

Ἐγὼ λέω, παιδιά, νὰ ξακολουθήσουμε ἀκό-
μη ἐδῶ τὰ γλωσσολογικά μας. Μὲ τὰ γλωσσολο-
γικὰ τοὺς χαντακάνουμε. Παιχνίδια ἐδῶ δὲν
εἶναι, παρὰ ἐπιστήμη. Στόμα νάνοίξουνε δὲν
μποροῦνε. Τὰ ἐπιχειρήματά μας, τὰ γλωσσολο-
γικά μας εἶναι ραγδαία βροχή, βροχὴ ἀπὸ
χαστουκιὰς πὸν τοὺς πέφτουνε ἀπανωτὰ στὸ
κεφάλι τους.

Ἀφήστε πὸν τὰ καταλαβαίνει ὁ καθέννας,

μπορεῖ κίολας κουβεντάζοντας νὰ τὰ ξηγήσει
τοῦ γείτονά του.

Θὰ τοὺς ἀκούσατε δὰ τοὺς καλαμαράδες νὰ
σᾶς μιλοῦνε μὲ φρίκη, μὲ κατάρες, μὲ θυμούς
γὰ τῆς ξένης λέξεως.

Οἱ ἀνίδεοι!

Ξένες λέξεις δὲν ὑπάρχουνε σὲ καμιὰ γλώσ-
σα τοῦ κόσμου. Ὑπάρχουνε λέξεις ξένης
καταγωγῆς, πὸν εἶναι παντάπασι ἄλλο
ζήτημα.

Δηλαδὴ φαντάζεται ὁ καλαμαρὰς πὸς ἢ ξέ-
νη λέξη χαλνᾷ τὴ γλώσσα τὴν πατρικὴ, ἐνῶ
συμβαίνει ὁλοτέλα τὸ ἐνάντιο, ἢ γλώσσα ἢ πα-
τρικὴ χαλνᾷ τὴν ξένη λέξη.

Πράγματα πὸν εἶναι κίολας κοντὰ στὸ νοῦ
ἓνα παράδειγμα φτάνει γὰρ νὰ μποῦμε στὸ νό-
ημα ὁ Τοῦρκος λέει πασά, μ' ἓνα μεσιανὸ σ
πὸν γὰρ νὰ τὸ σημειώσουμε θέλει ψηφί ξεχω-
ριστό, ἢς ποῦμε σ̄.

Ὁ Ρωμὸς, πὸν τέτοιο σ̄ δὲν ἔχει, τὸ κάνει
ἀμέσως σκέττο σ. Τοῦ βάζει κ' ἓνα σ̄ στὸ τέλος
καὶ τῆς; Τὸ σ̄ ἐκεῖνο τὸ γύγιο πὸν στάθηκε ἀπ-
αρχὴς τὸ γνώρισμα τῆς ἀρσενικῆς ὀνομαστι-
κῆς τοῦ ἐνικοῦ καὶ σοῦ τὸ κάνει πασάς.

Ποιὸς χάλασε λοιπὸν τὴ λέξη; Χάλασε ὁ
Τοῦρκος τὸ Ρωμὸ ἢ ὁ Ρωμὸς τὸν Τοῦρκο;

Μὰ δὲν εἶναι ὁ λόγος ἐδῶ γὰρ χαλασμούς.
Ὁ λόγος γὰρ κανόνα. Κ' ἔχουμε νὰ ποῦμε ἀπά-
νω σὲ τέτοιο θέμα, πράγματα καταπληχτικά.

Πιὸ πάνω ἰθαρωῶ πὸς πιάσαμε κουβέντα μὲ
τὸν μπαξεβάνη. Ἄς πιάσουμε τώρα
μὰ μὲ τὸν μπαξέ.

Τοῦρκικα ἢ λέξη γράφεται μπαγτ̄σ̄ μὲ
τὸ σ̄ ἐκεῖνο τὸ παχὶ πὸν τοῦ βάλουμε στὸ κε-
φαλάκι του σημειῖο ξεχωριστὸ μὴ περισπωμένη.
Ἀρπάξει τὴ λέξη τὰφτὶ τοῦ ρωμιοῦ.

Τί κάνει;

Πρῶτα πρῶτα, τῆς κολνᾷ τὴν πατροπαράδο-
τη κατάληξη, τῆς ἀρσενικῆς ὀνομαστικῆς τοῦ
ἐνικοῦ, μπαγτ̄σ̄—ς.

Ἐραία!

Κατόπι;

Κατόπι τὸ σ̄ θὰ σοῦ τὸ πῆ σ, φτάνει νὰ
μὴν εἶναι Ἠπειρώτης, γιατί στὴν Ἠπειρὸ ἔ-
χουνε τέτοιο σ̄. Τὸ λοιπὸν μπαγτ̄σ̄—ς.

Ἐκεῖ θὰ σταθοῦμε;

Δὲ βαριέστε!

Τὸ γ μὲ συνακόλουθο τ δὲ στέκει στὴ γλώσ-
σα μας, δὲ στάθηκε ποτές του. Για λόγους φυ-
σιολογικῶς πὸν περιττὸ νὰ τοὺς ἀναφέρουμε
τῶρα, τὸ γ γίνεται χ, μπαχτσές.

Μπαχτσές; Ἀδύνατο!

Ἀνάμεσα χ καὶ σ, τὸ τ δουλειὰ δὲν ἔχει.
Πρέπει νὰ φύγη.

Καταντήσαμε ἀγάλια γάλια στὸν τύπο
μπαχσές.

Τίποτα.

Ὁ μπαχσές, ἀπὸ ἀνάγκη, πρέπει τὸ δί-
χως ἄλλο, νὰ προφερθῆ μπαχσές, πάει
νὰ πῆ μπαξές.

“Ας πάρουμε πιά την ανάσα μας μιὰ στιγμή.
Νά μὴν ξεχάσουμε ὅμως στὸ Θεό μας, πῶς
ἀνάμεσα χ και σ παράπεσε τὸ τ και πῶς τὸ
χσ προφέρθηκε κσ, μὲ κάππα.

Κ’ ἔτσι ἐφαρμόζονται στὴ λέξη μ πα ξέ ες
δὺὸ νόμοι ὀγγύιοι τῆς γλώσσας μας τῆς πιὸ
ἀρχαίας!

— — —
Γιὰ τὸ νόμο τοῦ χσ πού βγαίνει ἄξαφνα
κσ, δὲ θὰ πολυλογήσουμε.

Τὸ ρῆμα ἔχω στὴν ἀρχαία ἔπρεπε νὰ κά-
μη μέλλοντα ἔχ—σ ω.

Δὲν τὸν κάνει! Κάνει ἔΚ Σ ω, μὲ κσ, ἢ
ξ—ἔξω—ἀντὶς Χ Σ.

Μὴ δίνετε προσοχὴ περίσσια στὴ δασεία
τοῦ ἔ. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὸ χ ἔμοιαζε σὰν κ
μὲ δυνατὴ δασεία, πὺν ἀφτὴ γέννησε ἴσια ἴσια
τὸ χ τὸ δικό μας. Σὰ φυσήξετε μὲ τὰ σωστά
σας και φυσώντας ἀνεβάσετε τὸ μεσόγλωσσο
πρὸς τὸν οὐρανίσκο, θὰ καταλάβετε τὸν τρόπο.

Φτάνει τὸ λοιπὸ πὺν βρέθηκε σὲ συνάφεια
ἢ δασεία μὲ τὸ σ κι ἀμέσως πῆγε καλιὰ τῆς ἢ
δασεία. Πῆδησε στὸ ε τὸ ἀρχικὸ κι ἄφησε τὸ
κ ταίρι ταίρι μὲ τὸ σ, πὺν εἶναι φίλοι.

Σὲ μᾶς δὲ χρειάστηκε τόσο ταβατοῦρι. Τὸ
χ πὺν εἶναι ἦχος ἀπλὸς και ὄχι διπλός, ὅπως ὁ
ἀρχαῖος πὺν εἶτανε κ μὲ δασεία, δὲν μπόρεσε
νὰ βασταχτῆ δίπλα στὸ σ κ’ ἔγινε ἀμέσως κ.
Μ πα χ σέ ες, μ πα κ σέ ες, ἢ ἔχ σ ω, ἔ κ σ ω
(ἔξω), ἴδιος ὁ λογαριασμός.

Νά σου ὡστόσο ἱστορικὰ πὺν δουλειὰ μὲ
τὸν Τοῦρχο δὲν ἔχουνε καμιάνε.

— — —
Τὸ σημαντικώτερο τώρα, ὁ μπαΧΤΣές μας.
Βοηθὸ μας ἐδῶ ἔχουμε και πάλε τὸν “Ο-
μηρο.

Γιὰ θυμηθῆτε πῶς τὸ προκήρυξε: ἄ ν α ξ,
ἀ ν δ ρ ὠ ν ’Α γ α μ έ μ ν ω ν.

“Α ν α ξ! Μαθαίνουμε σκολειὸ στὰ παιδιὰ,
ἔτσι νὰ τὸ κλίνουνε, ὅσο ἄχρηστο κι ἄν τοὺς
εἶναι. Σήμερα θὰ μᾶς χρησιμῆση.

“Ας πιάσουμε τὴ γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἀνακτος’
ἀπὸ τὴ γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ, λέει ὁ δάσκαλος φαί-
νεται ἢ ρίζα, δηλαδὴ τὸ μέρος τοῦσιαστικοῦ πὺν
μνήσκει πάντα τὸ ἴδιο, ἐνῶ ἢ κατάληξη ἄλ-
λάζει.

Και τόντις, ἄν ἀπὸ τὴ γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ
ξεχωρίσουμε τὴν τελεφταία συλλαβὴ —ος, οἱ
δὺὸ πρῶτες συλλαβές, ἄ ν α κ τ—, μᾶς φανε-
ρώνονται πάντα ἀπαράλλαχτες, στὴν αἰτιατι-
κῆ ἄ ν α κ τ—α, στὴ δοτικῆ ἄ ν α κ τ—ι,
στὸν πληθυντικὸ ἄ ν α κ τ—ε ες, ἄ ν α κ τ—α ες,
ἀ ν ἄ κ τ—ω ν, στὸ δυϊκὸ, ἄ ν α κ τ—ε, ἀ ν ἄ-
κ τ—ο ι ν.

“Ἡ δουλειὰ μας πάει ρολοῖ.

Μὰ σὰ νὰ σκουντάβη στὴν ὀνομαστικῆ τοῦ
ἐνικοῦ.

Στοῦ ἐνικοῦ τὴν ὀνομαστικῆ, θᾶπρεπε νᾶ-
χουμε ἄ ν α κ τ—ς. Και νὰ σας πὺν ἔχουμε ἄ-
ν α ξ, δηλαδὴ ἄ ν α κ ες, δίχως τὸ τ! “Ἐτσι και

στὴ δοτικῆ πληθυντικῆ ἄ ν α ξ ι, ἀντὶς ἄ ν α-
κ τ—ο ι!

Γιατὶ ἀφτό; Μὰ γιατί, παιδάκια μου χρυσά,
ὁ ἴδιος νόμος, ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα τὴν πιὸ
σπουδαία, ἴσια μὲ σήμερα, ἐνεργά!

“Ὅπως ὁ μ πα χ τ σέ ες ἔγινε μ πα κ σέ ες
(μ πα ξέ ες), ἔτσι ἀπαράλλάχτα ὁ ἄ ν α κ ι ες
εἶχε γίνη ἄ ν α ξ, χωρὶς τὸ τ τὸ μεσιανό. Και
μὴν κοιᾶξετε ἄν ἔχει κ στὸ ἄ ν α κ τ σ τῆς
ἀρχαίας, χ στὸ μ πα χ τ σέ μας. Τὸ χ και τὸ
ι, λαρυγγόηχοι και οἱ δὺὸ τους,—ὥστε οἱ γλωσ-
σικῆς συνθήκες δὲν ἀλλάζουνε.

— — —
Και τώρα τί, μὰ τί δὲ θὰ πούμε;

Νά σου ἀθανασία τῆς γλώσσας μιὰ φορὰ!
“Ὡς και στὴν ξέ ν η λέ ξ η λάμπει ἀφτὴ
και φεγγοβολᾶ. Τὶ μᾶς ἔμαθε ὁ ξερός ὁ
κ ἦ π ο ς πὺν μᾶς τὸν ψάρεψε ὁ καλαμαρὰς
στὰ λεξικά του, γιὰ νὰ μᾶς ἀποδείξη τάχα τὴν
ἀθανασία τῆς ἀρχαίας, πὺν στὰ λεξικά δὲ σώ-
ζεται, παρὰ στὰ χεῖλια τοῦ λαοῦ.

Και τί σημαίνει ξέ ν η λέ ξ η;

“Ἐχουμε σήμερα καταλόγους ἀλάκτους κι
ἀπειροσέλιδους καμωμένους ἀπὸ σοφοὺς, πὺν
μαζῶσανε σωρὸ ξένες λέξεις τῆς ἀρχαίας, λέξεις
πὺν δὲν εἶναι καταγωγῆς ἐλληνικῆς, λέξεις ἀπὸ
τὶς πιὸ συνηθισμένες, ὅπως οἱ λέξεις ἄ ν θ ρ ω-
πος, Ἄ θ ἦ ναι, Ἄ φ ρ ο δ ῖ τ η, π ὄ λ ι ες, και
τελειωμὸ δὲ θὰ εἶχε, ἄ σ ἄς ἀράδιαζα τὸ τέ-
ταρτο μονάχα.

Και τί σημαίνει ἀφτό;

“Ὅχι μόνο τὶς συμμορφώσαμε τὶς ξένες λέ-
ξεις μὲ τὶς δικῆς μας τὶς ντόπιες, παρὰ χύσαμε
και τὴν ψυχὴ μας μέσα.

Κι ἀφτό ἔχει νὰ πῆ.

— — —
Τὶ διδαχὴ ὅμως βγαίνει ἀπὸ τὸν μ πα ξέ
μας γιὰ τοῦ καλαμαρὰ τὴν ἀστοχασιά!

Και σὲ ὅλα του μᾶς φανερώνεται ὁ ἴδιος.

Ἄστοχασιά κι ἀμάθεια, νὰ τὸ σκαρὶ του.

Εἶναι σὰν τὸ στραβὸ πὺν τραβᾶ τὸ δρόμο
του, νομίζοντας ὁ κακομοίρης πῶς ἔχει μάτια.
Δὲ νιώθει μήτε ἀπὸ παλαιοελληνικῆ μήτε
ἀπὸ τὴ νεοελληνικῆ μας.

Καμαρῶστε και τὴ λογικῆ του.

Θέλει μιὰ και σώνει νὰ λέμε π ὄ λ ι ες, ρ ἄ-
χ ι ες, β ρ ὄ σ ι ες, και τὰ παρόμια.

“Ἐνα μόνο ξέχασε, νὰ ξετίση γιὰ ποιὸ λό-
γο τὰ λέμε π ὄ λ η, ρ ἄ χ η, β ρ ὄ σ η κ’ ἔτσι
τάλλα.

“Ὁ λόγος ὁ ἱστορικὸς εἶναι πὺν μιὰ φορὰ
κ’ ἕναν καιρὸ, τὰ πρωτόκλιτα ψυχῆ, τ ὄ λ μ η
κλ., εἶχανε σωστὸ Ἡ στὴν ὀνομαστικῆ τους μὲ
τὴν προφορὰ ἐνός Ε παρασερμένου ἢ μ α -
κ ρ ο ὦ, ὅπως τὸ λέει κι ὁ καλαμαρὰς ὁ ἴδιος.

Ταχτικά τὸ Η ἔγινε Ι.

Τότες ἢ αἰτιατικῆ ΠΟΛΙΝ καταστάλαξε
στὴν κατάληξη τῆς αἰτιατικῆς ΨΥΧΗΝ,
ΤΟΑΜΗΝ, πάει νὰ πῆ ΤΟΑΜΙΝ, ΨΥΧΙΝ
κ.τ.λ.

Πολλὸ φρόνιμα οἱ προγόνοι μας, ἀφοῦ μοιά-
ξαν οἱ αἰτιατικές, ταιριάξαν καὶ τὶς ὀνομα-
στικές, λέοντας π ὀ λ η, ρ ἄ χ η, β ρ ὄ σ η,
ὅπως λέγανε τ ὀ λ μ η, ψ υ χ ἦ κ.τ.λ.

Τὸ λυπάσαι, καλαμαρά; Ὅσο θέλεις, λυ-
πήσου το. Νὰ ξαίρης ὅμως πὼς ἂν ἔχεις σκοπὸ
νὰ τὰ σιάξης, τὸ μόνο σου μέσο εἶναι νὰ μᾶς
ξαναφέρεις πίσω τὴν προφορὰ τοῦ Η γιὰ νὰ
διακρίνεται ἀπὸ τὴν προφορὰ τοῦ Ι, νὰ λέμε
π ὀ λ Ι ν καὶ ψ υ χ Η ν!

Ἐδῶ σὲ προσμένουμε.

Ἡ καθαρέβουσα ὄλη, ἀπὸ τὴν κορφὴ στὰ
νύχια, εἶναι ἀφτὴ πὸν δειξάμε πὸν ἀπάνω.

Ἄφοῦ σκοτώνει τὰ παιδιά μας στὴν παρά-
δόση μᾶς ἀνύπαρκτης, ἀκανόνιστης, λαθια-
σμένης γραμματικῆς, καλὸ νομίζω νὰ γλωσσολο-
γοῦμε κάποιες καὶ μεῖς, ὅπως κάμαμε τώρα.

Τὴ σωστὴ γλωσσολογία τὴν παρακολουθᾷ
ἔφκολα ὡς καὶ τὸ μικρὸ τὸ μαθητοῦδι.

Καταλαβαίνουμε καλῆτερα ἔτσι καὶ τὴν
ἀρχαία καὶ τὴ σημερινή μας.

Καταλαβαίνουμε καὶ τὸ κυριώτερο, δηλαδὴ
πὼς ἡ καθαφτὸ ξένη γλώσσα στὴν Ἑλλάδα
εἶναι ἡ καθαρέβουσα —κι ἀπόδειξη πὸν ἀδύ-
νατο νὰ τὴ μάθη τὸ Ἔθνος.

(Στὸ ἐρχόμενο τὸ Γ' μέρος).

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΓΥΡΩ ΣΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ "ΝΟΥΜΑ",

ΓΙΑ ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Διαβάζοντας κανεὶς τὰ ἄρθρα τοῦ κ. Κα-
στανάκη καὶ τοῦ κ. Σπιέρου, πὸν δημοσιευτή-
κανε στὰ δυὸ προτελευταία φύλλα τοῦ «Νουμά»,
αἰστάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ πάρει μέρος στὴ συ-
ζήτηση, ἀπὸ τὴ φοβερὴ παρεξήγηση πὸν κά-
νουν οἱ κύριοι αὐτοὶ πάνω στὴν τέχνη.

Ὁ πρῶτος οὔτε λίγο οὔτε πολὺ ἔχει τὴν
ἀντίληψη πὼς ἡ τέχνη πρέπει νὰ σταθεῖ στὸ
πλαῖσιο τοῦ μοντερνισμοῦ, δηλαδὴ στὸ ἀστικό
ἐπίπεδο. Ὁ ἄλλος ὑποστηρίζει μὲ τὸ ἀξιοπρό-
σεχο ἄρθρο του, τὴν ἀποκλειστικὴ βιομηχα-
νία τῆς τέχνης ἀπὸ τὸ προλεταριάτο.

Ἡ τέχνη δὲ μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀποκλειστικὸ
προνόμιο οὔτε τῶν μοντέρνων οὔτε τῶν προ-
λετάρων. Ἡ τέχνη δὲν εἶναι πολιτικὸ κόμμα
καὶ ταξικὸ σύστημα· ἀνήκει στὸν ἄνθρωπο καὶ
μόνο σ' αὐτόν. Ἐνα πραγματικὸ ἔργο τέχνης
δὲ θὰ συγκινήσει μόνο τοὺς δέξυθμους μοντέρ-
νους ἢ τοὺς σκυθρωποὺς προλετάρους, ἀλλὰ
ὅλους τοὺς ἀνθρώπους πὸν ἔχουν κάποιο ἐσω-
τερικὸ κόσμο, ψυχῆ. Τὸ πραγματικὸ ἔργο τέ-
χνης θὰ συγκινήσει καὶ τοὺς κύριους πὸν κά-
θονται στὸ ζεστὸ καὶ ἀναπαυτικὸ γραφεῖο καὶ
τοὺς ἐργάτες μὲ τὰ ροζιασμένα χέρια καὶ τὶς
γυναῖκες τῶν μεγάρων καὶ τὶς γυναῖκες τῶν
σκοτεινῶν σπιτιῶν πὸν πουλᾶνε τὴ σᾶρκα· ἀρ-
κεῖ τὸ ἔργο νὰ εἶναι πραγματικὸ, ἀνθρώπινο.

Ἡ τέχνη δὲ σκλαβώνεται σὲ κοινωνικοὺς νό-
μους· μόνο σκλαβώνει. Δὲν ἔχει προτιμήσεις
ταξικῆς, καταδέχεται τὸν καθένα πὸν μπορεῖ
νὰ δημιουργήσῃ ἀληθινὸ ἔργο τέχνης καὶ νὰ
τὸ αἰστανθεῖ. Ἡ ἀληθινὴ τέχνη εἶναι ἱστορικὴ
μορφὴ καὶ σὰν τέτοια πὸν εἶναι δὲ μπορεῖ νά-
χει ταξικῆς φιλίες καὶ συμπάθειες.

Οἱ συγγραφεῖς καὶ γενικά οἱ καλλιτέχνες
πὸν δημιουργήσανε πραγματικὰ ἔργα τέχνης
καὶ πὸν θὰ συγκινοῦνε ὅλες τὶς ἐποχές, δὲν
τὰ δημιουργήσανε γιὰ ὄρισμένη τάξιν ἀνθρώ-
πων ἀλλὰ γιὰ ὅλους γενικά τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐνα ἔργο τέχνης γιὰ νὰ μείνῃ ἔξω ἀπὸ
τὸν καθημερινὸ συρμὸ καὶ τὴ φθορὰ τοῦ χρό-
νου πρέπει ν' ἀπευθύνεται στὴν ὁλότητα χω-
ρὶς ν' ἀποβλέπει σὲ μερικῆς συμπάθειες.

Τὰ ἔργα πὸν πιπιλίζονται μὲ μοντέρνες
ἢ προλεταριακῆς ἢ ἄλλες ταξικῆς οὐσίες εἶναι
μοραῖο νὰ ζήσουνε ἐλάχιστες μόνο ὥρες καὶ
ὡς παράδειγμα ἔχουμε τὰ περισσότερα ἀπὸ
τὰ σημερινὰ νεολληνικὰ ἔργα πὸν μᾶς σερ-
βίζονται μὲ τὴν τάδε ἢ τὴ δεινὰ καθαρισμένη
γραμμῆ. Πρέπει νὰ νιώσουμε πὼς ἄλλο εἶναι
τέχνη καὶ ἄλλο ταξικὴ πάλη.

ΑΛΕΚΟΣ Θ. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠ' ΤΑ "ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ",

Διαβάξει τὸ παιδί μου
βιβλίον, γίνε του σὺ
στὴν τρυφερὴ ζωὴ του
σὰ χᾶδι, σὰ φιλί.

Καὶ μὴ μοῦ τ' ἀγριένης
μὲ κρῦα δασκαλικά
μαθήματα καὶ πάρτο
καὶ μίλα του γλυκά.

Στὸ δρόμο του μὴν εἰσαι
σκληρὸς ὀδηγητής·
μὲ τὰ παιχνίδια πάντα
νὰ μοῦ τὸ περπατῆς.

Καὶ πρὶν μοῦ τ' ἀρματώσης
μὲ μάθημα σοφὸ
δεξὰ νὰ τοῦ ἐτοιμάσης
τὸ ἀμάθευτο μυαλό.

Μὲ τὰ τραγούδια πρῶτα
καὶ μὲ τὴ μουσικὴ
γιὰ νὰ γευτῆ τὴ γνώση,
νὰ πάη στὴν προκοπή.

Κάθε γραμμὴ σου ἄς γίνη
καὶ κάθε σου ψηφί
νὰ μὴν παραπατήση
στὸ δρόμο πὸν θα βγῆ.

Φῶς καὶ ματιὰ καὶ στόμα
σὰν ἀπὸ μὲ σταλά,
διαβάξει τὸ παιδί μου,
βόηθα το Παναγιά.

ΑΛΙΑ Μ. ΙΑΚΩΒΙΔΗ

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ Β. ΚΟΥΖΟΠΟΥΛΟΥ

Με μιὰ κριτική μελέτη, «Ο Δωδεκάλογος του Γύφτου», και με μιὰ μετάφραση διηγημάτων του Ρουμάνου ήθογράφου 'Ιόν Σλάβιτις, ὁ Βασίλης Κουζόπουλος χαιρέτησε και ἀποχαιρέτησε τὴν Ἑλληνική λογοτεχνία, ἀφίνοντας πίσω του, ἕνα αἶσθημα πίκρας και σκληρῆς ἀπογοήτεψης, γιὰ τοὺς λίγους ἐκείνους, πού πρὶν ἀκόμα δημοσιευτοῦν τὰ ἔργα του, εἶχαν διαιστανθεῖ τὴν ἀληθινὴ και τὴ θετικὴ του ἀξία. Εἶναι ἀλήθεια σκληρὸ νὰ μιλάει κανεὶς με προοπτικὴ χρόνου γιὰ ἕναν ἄνθρωπο πού μόλις ἐχάραξε τὸ ἀστέρι του, σὰ γιὰ λογοτέχνη φτασμένο, γέρο, ποδοθετημένο πιά, στὴν πραγματικὴ του ἀξία.

Ἡ μοίρα, φαίνεται πὸς δὲν εἶναι φίλος τῶν Νεοελληνικῶν γραμμάτων, ἀρπάζοντας προδοτικὰ μερικὸς ἄνθρώπους, γιὰ τοὺς ὁποίους τὸ πρωτοφανέρωμά τους στὸν πνευματικὸ ὄριζοντα, εἶταν και μιὰ σταθερὴ μελλοντικὴ διαβεβαίωση. Γιὰ τὴν πραγματικὴ ἢ κριτικὴ μελέτη τοῦ Β. Κουζόπουλου γιὰ τὸ «Δωδεκάλογο τοῦ Γύφτου», τοῦ Κωστῆ Παλαμά, περισσότερο ἀπὸ τὰ στοιχεῖα πού προσφέρει και τίς νέες ἀπόψεις πού ξετυλίγει τριγύρω ἀπὸ τὸ πολυῦδρο και τὸ πολυερμήνευτο αὐτὸ ἔργο, μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν πνευματικὴ ρωμαλέα προσωπικότητα τοῦ Β. Κουζόπουλου, τὴν ἀληθινὴ και βασικὴ του μόρφωση, τὴν κριτικὴ του μεθοδικότητα, τὴν ἀναλυτικὴ δεξιότητά, τὴν ψυχικὴ ἡρεμία με τὴν ὁποία ἐργάστηκε, φαινόμενο, πού δὲν παρατηριέται συχνὰ σὲ παρόμοιες σύγχρονες ἐργασίες.

Ἐπειτα φαίνεται πὸς ἡ ἀγάπη τοῦ Κουζόπουλου στὸ ἔργο τοῦ Παλαμά, δὲ μοιάζει με κάποιες κούφειες και παρασιτικὲς ἀφοσιώσεις, ἀλλὰ εἶναι γεννημένη ἔξω ἀπὸ κάθε πειστικὴ, ἐκβιαστικὴ ἐπίδραση πνευματικῶν περιβάλλοντος. Τὸ ἔργο τοῦ Παλαμά, κοιτάζεται αὐτὴ τὴ φορὰ ἀπὸ ἕνα μακρὸς, τὸ βλέπει ἕνας ἄνθρωπος ἀπὸ τὴ Ρουμανία, πού δὲν πάτησε ἴσως ποτὲ στὴν Ἑλλάδα, και τὸ βλέπει ἀπαλλαγμένο ἀπὸ τοὺς ἀτιμῶν τῶν θαναμαστῶν του και τῶν ἐχτρῶν του. Τὸ ζύγισμα πού τοῦ κάνει, ἔχει κάποιον κύρος πού πρέπει νὰ λογαριαστεῖ. Ἡ λατρεία πού ἐκδηλώνει γιὰ τὸν Παλαμά, εἶναι δικαιολογημένη, γιὰ τὴν πηγάζει ἀπὸ καθαρὴ ἀντίληψη και γνώση τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου του. Με τὴ μελέτη του αὐτῆ, προσπαθεῖ ν' ἀποδείξει πὸς ὁ Γύφτος εἶναι τὸ σύμβολο τῆς Ἐλεύτερης Σκέψης, ἔξω ἀπὸ κάθε δογματικὸς περιορισμοῦς, θρησκευτικῶν, κοινωνικῶν, και ἀπὸ πατροπαράδοτες ἀντιλήψεις. Συμβολίζει τὴν Ἐλεύτερη Σκέψη «αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ» στὴν κα-

θαρὰ πνευματικὴ τῆς ἐνέργεια. Προσπαθεῖ ν' ἀνεῦρει τὴ σημασία τοῦ Γύφτου, στὸ φιλοσοφικὸ περιεχόμενο τοῦ ἔργου, κ' ἔτσι ἀντιλαμβάνεται τὸ Γύφτο ὡς ἕνα αἰώνιο σύμβολο τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος ἐλεύτερου στὴν ἐκδήλωσή του, παρὰ σὰ μιὰ ποιητικὴ δημιουργία, μεγάλης αἰσθητικῆς και καλλιτεχνικῆς ἀξίας. Μέσα στὸ ἔργο διαβλέπει τὴν τάση τοῦ Παλαμά, νὰ παραστήσει ποιητικὰ τὴν ἀνεξαρτησία και τὴν ἐπαναστατικὴ τῆς σκέψης του, και πείθει τὸν ἀναγνώστη πὸς «πραγματικὰ ὁ Γύφτος προσωποποιεῖ τὴ σκέψη ἀπολυτρωμένη ἀπὸ κάθε σκλαβιὰ ὕστερ' ἀπὸ ἐξαντλητικὸς ἀγῶνες με τὴν κληρονομικότητα, με τὸ περιβάλλον, με τὴν ἴδια τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου».

Μετατοπιζόμεστε βέβαια στὰ ἐπίπεδα τῆς μεταφυσικῆς, ἀλλὰ ὄχι τῆς μεταφυσικῆς τοῦ κ. Βεζανῆ. Ὁ κ. Βεζανῆς προσπάθησε νὰ συνθέσει τὴ φιλοσοφικὴ προσωποποίηση τοῦ Παλαμά, μέσ' ἀπ' ὅλες τίς ἀντιφάσεις τοῦ ἔργου του, κατὰλήξε ἡμῶς στὸ νὰ δημιουργήσει ἕναν τετρατόδη και χιμαιρικὸ τύπο Παν-ποιητῆ, ἕνα θεόπνευστο προφήτη και Παν-φιλόσοφο. Ἐτσι ἀπέδωσε στὸν Παλαμά σκέψεις και θεωρίες, πού ἴσως ποτὲ ὁ Παλαμάς δὲ στοχάστηκε, ἀδιάφορο ἂν ὁ Ποιητῆς δημιουργεῖ πολλές φορές δίχως νὰ ὑποψιάζεται τί μπορεῖ νὰ περιέχει τὸ ἔργο του και τί μπορεῖ νὰ στηρίξει ἀπάνω σ' αὐτὸ ἕνας κριτικὸς, και μάλιστα ἕνας κριτικοφιλόσοφος. Ἀντίθετα, ὁ Κουζόπουλος ἔμεινε σὲ ἀρμονία με τὸ θέμα του και ἀγρίε το, ἂν και σὲ

† Β. ΚΟΥΖΟΠΟΥΛΟΣ

μερικὰ σημεῖα ὑπερβολικὰ φιλολογεῖ, παρὰ διαπνέεται ἀπὸ μιὰ δημιουργικὴ κριτικὴ παρόρμηση πού μόνη αὐτὴ πλησιάζει τὸν κριτικὸ νοῦ στὴν καθαρὸ οὐσία ἐνὸς καλλιτεχνήματος. Γιὰ μένα ἡ κριτικὴ τοῦ Κωστῆ Παλαμά, εἶναι ἡ πιὸ ἀληθινὴ κριτικὴ πού γράφτηκε στὴν Ἑλλάδα, κ' ὡς εἶναι κόρη ἐνὸς ποιητῆ. Περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον κριτικὸ Ἑλληνα, ὁ Παλαμάς ἔρχεται σὲ ἀμεση ἐπαφὴ με τὰ θέματά του. Θάρθει μιὰ μέρα πού μόνον ἡ κριτικὴ τοῦ Παλαμά θὰ διαβάζεται. Τὰ ἔργα τῶν λοιπῶν κριτικῶν μας ἀπὸ τῶρα πεθαίνουν.

Ὁ κ. Ἄλκης Θρυῶλος, σχολιάζοντας στὴν «Ἐργασία» τὴ μελέτη τοῦ Κουζόπουλου, ἀφοῦ πρῶτα πρῶτα ἀναγνωρίζει τὴν ἀξία και τὴ σοβαρότητα τῆς μελέτης, βρῖσκει τὴν εὐκαιρία νὰ διαπιστώσει ἀκόμα ἄλλη μιὰ φορὰ, τὴν κατ' αὐτὸν ἔλλειψη συνοχῆς και διέπουσας γραμμῆς φιλοσοφικῆς στὸ ἔργο τοῦ Παλαμά, και νὰ βεβαιώσει πὸς δὲ ριζοβόλησε ποτὲ καμμιά πίστη στὴν καρδιά του ἀκόμη και ἡ πίστις πρὸς τὴν

ἀμφιβολία, τὸ διανοητικὸ δισταγμὸ, δηλαδή ἀρνιέται δλοκληρωτικὰ τὴ φιλοσοφικὴ ὑπόστασι τοῦ Παλαμᾶ. Δὲν ξαίρω ἂν ἀπὸ ἔργα παρόμοια μὲ τὸ «Γύφτο» καὶ γενικὰ ἀπὸ ἕναν ποιητὴ, πρέπει νὰ ζητᾶει κανένας ἀρχιτεκτονικὴ καὶ δραματικὴ συνοχὴ, καθαρὰ θεατρικὰ καὶ πεζογραφικὰ στοιχεῖα. Ἐκεῖνο ποῦ διαπιστώνεται εἶναι πὼς ὁ «Δωδεκάλογος» διαπνέεται ἀπὸ μιὰ μεγάλη πνοὴ καὶ περιέχει ἀξιοθαύμαστη ψυχικὴ δυναμικότητα, πὼς εἶναι ἕνα ἔργο δραματικῆς φαντασίας. Ἐπειτα ποῦ βασίζεται ὁ κ. Ἄλκης Θρύλος, ἀρνούμενος στὸν Παλαμᾶ οποιαδήποτε πίστη, καὶ αὐτὴν ἀκόμα τὴν τραγικὰ ἐκφρασμένη φιλοσοφικὴ του ἀμφιβολία; Μήπως ὁ Παλαμᾶ, δὲν ἔχει γράψει τοὺς πρὸ μικροὺς στίχους ἐξωτερικεύοντας τὸν ἑαυτὸ του διὰν σπάραζε θῦμα τῆς πρὸ ἀνήλεως ἀμφιβολίας; Ἀλλὰ ἄς μὴν ἐπεχταθοῦμε περισσότερο.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, πὼς ὁ Κουζόπουλος μπόρεσε νὰ δώσει μιὰ μονόπλευρὴ ἔστω, μὰ ἐνιαῖα

ἐξήγησι τοῦ «Γύφτου». Φαίνεται πὼς γιὰ πολὺ καιρὸ, ἐπίμονα θὰ εἶχε μελετῆσει τὸ θέμα του, πρὶν ἀποκρυσταλλῶσει μὲ τὴ μελέτη του, τὴν κριτικοφιλοσοφικὴ του θεωρία. Ὁ χῶρος, δμᾶς ἀφίνει ν' ἀπλωθοῦμε περισσότερο. Συμπερασματικὰ μποροῦμε νὰ ποῦμε, πὼς ἡ μελέτη αὐτὴ, πλουτίζει τὴ σειρὰ «Γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὸν Παλαμᾶ» καὶ μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς πὼς εἶναι ἡ πρὸ σημαντικὴ. Διαβάζοντας καὶ τὰ προλογικὰ σημειώματα στὶς μεταφράσεις τῶν διηγημάτων τοῦ Σλάβιτς, ἄλλη μιὰ φορὰ ἐχωρίζομε τὰ πλούσια χαρίσματα τοῦ πρόωρα χαμένου Κουζόπουλου. Ἡ μεθοδικότητα καὶ ἡ σαφήνεια, ποῦ σπανίζουν ἀπὸ τις περισσότερες σύγχρονες κριτικές, εἶναι πειθίγνια ὄργανά του. Ὁ Παλαμᾶς, φαντάζομαι, πὼς μ' εὐχαρίστησι θὰ διάβασε τὴ μελέτη αὐτὴ, ποῦ δὲν εἶναι θόλωμα καὶ σύγχυσι, ἀλλὰ μιὰ εὐσυνείδητη προσπάθεια νὰ ἀποκατασταθεῖ, κριτικὰ καὶ φιλοσοφικὰ, ὁ μυστηριακὸς χαρακτήρας καὶ τὸ ἀπόκρυφο νόημα τοῦ «Γύφτου».

A. ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑΣ

Ἀπόψε πάλι, ἀγάπη μου, βαθιὰ μὲς στὴν ψυχὴ μας
Θὰ ζωντανέψουν θύμησες καὶ χρόνια εὐτυχισμένα,
Γοργὸ ἕνα καλοσύνεμα θά'πλώσουν στὴ ζωὴ μας
Τὰ περασμένα.

Ἔλα, κοντά μου κάθισε, κι ἄνοιξε τὴν καρδιά Σου
Καὶ χαϊδεψέ μου τὰ μαλλιά καὶ γλυκοφίλησέ με
Καὶ κρῖψε τὸ κεφάλι μου μὲς στὴν θερμὴ ἀγκαλιά Σου
Κ' εὐώδιασέ με.

Ἀπ' τὴν ἀνθάτη Σου πνοὴ μοσκοβολάει τᾶγέρι
Κ' εἶναι τῆς ὄριαις θάλασσας τὸ σμαραγδένιο κῦμα
Λικὸ σου ταίρι.

Ἡ Μοῖρα κι ἂν μᾶς ἔσπρωξε σὲ κάποιο ἀθῶο κρῖμα,
Φτάνει ἢ χαρὰ τοῦ ἔρωτα ποῦ μᾶς ἀναγαλλιάζει
Μ' ἕνα τῆς νάζι.

Μυτιλήνη 1-1-31.

ΔΗΜ. ΓΡ. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ

ΑΝ ΕΡΘΕΙΣ

Ἄν ἔρθεις μὲ τὴν Ἄνοιξι, μὲ ρόδα θὰ στολίσω
τὰ καστανὰ μαλλάκια σου, νὰ σὲ γλυκοφίλῃσω,
κι ἂν μὲ τὸ Θέρος ἔρθεις μου, θὰ σὲ γεμίσω στάχνα
κ' ἕνα τραγοῦδι ἢ θάλασσα θὰ λέει γιὰ σὲ στὰ βράχια.
Ἄν ἔρθεις τὸ Φθινόπωρο, στὸ ἀμπέλι μας θὰ πᾶμε,
σταφύλια κοκκινόρρωγα, σῦκα γλυκὰ νὰ φᾶμε,
κι ἂν ἔρθεις τὸ Χειμῶνα, ιδέες, κρυφὸ σοῦ κάνω τάμα
νὰ στρώσω εὐθὺς τὴ φλοκωτὴ, νὰ κοιμηθοῦμε ἀντάμα.

A. ΑΡΓΗΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Τὴν τρίτη δεκαετία τοῦ αἰώνα μας, αὐτὴν ἀκριβῶς πού ἔκλεισε προχτὲς 31 Δεκεμβρίου 1930, τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, κλονίστηκαν πολὺ δυνατὰ ἀπὸ τοὺς ἀντίχτυπους τῶν πολέμων καὶ τῆς καταστροφῆς. Γιὰ κάμποσο καιρὸ ἡ σύγκριση κ' ἡ ἀνακατοσοῦρα τῶν πάντων βασίλευσαν στὴν πνευματικὴ ζωὴ μας καὶ κανεὶς δὲν ἤξερε τί μᾶς γίνεται καὶ πού πάμε. Καὶ σήμερα ἀκόμα οἱ ἄνθρωποι αὐτῆς τῆς θολῆς μεταβατικῆς περιόδου δὲν ἔχουν διαλυθεῖ ὁλότελα, μὰ μποροῦμε ὅσο ὅσο νὰ διακρίνουμε μερικὲς κατευθύνσεις, πού χαράζονται κίολας κάπως καθαρά.

Δὲ μιλῶ καθόλου γιὰ τὴν ποίηση, πού τὴ σκεπάζει, θαρρεῖς, μετὰ τὸ πέραςμα τοῦ Καβάφη καὶ τοῦ Καρυωτάκη, μιὰ νοσηρὴ καὶ ἀποπνευχτικὴ ἀτμόσφαιρα θανάτου. Ἐδῶ χρειάζεται ἕνα ἠρωϊκὸ καὶ ριζικὸ ξεκαθάρισμα καὶ δὲ βλέπουμε ἀκόμα τοὺς ἀνθρώπους πού θὰ τὸ πραγματοποιήσουν. Στὴν πεζογραφία ὅμως γίνονται σημαντικὲς ζυμώσεις καὶ ξανοίγουνται νέοι δρόμοι. Μπορεῖ οἱ συγγραφεῖς πού προπορεύονται νὰ παραπατοῦν συχνὰ καὶ κάποτε νὰ πέφτουν ἔξω, μὰ ἂν μὴ βιαζόμαστε νὰ καταδικάζουμε αὐτοὺς τοὺς τολμηροὺς σκαπανεῖς. Ὁ ρόλος τους εἶναι δύσκολος κ' ἡ δουλειὰ τους πάντα χρήσιμη, ὅταν οἱ προθέσεις τους εἶναι σοβαρὲς καὶ εἰλικρινεῖς.

Τρεῖς νέες κατευθύνσεις νομίζω πὼς χαράζονται στὴν ἑλληνικὴ πεζογραφία. Ἡ μιὰ εἶναι ἡ τάση πρὸς τὸ ἐπικὸ μυθιστόρημα, πού τὴν ἀντιπροσωπεύει ἕνας συγγραφέας πρωτῆς γραμμῆς, ἕνας νέος ἄνθρωπος, δυνατὸς καὶ γενναῖος, μὲ ἐξαιρετικὴ πνοή, ὁ Στρατῆς Μυριβήλης. Ἡ ἄλλη εἶναι ἡ τάση πρὸς τὸν κοσμοπολιτισμὸ, πρὸς τὰ μεγάλα εὐρωπαϊκὰ κέντρα, πρὸς τὸ βορηνῶδες καὶ παρδαλὸ ἀνακίτωμα τῶν ἔθνων, στοὺς νευρικοὺς ρυθμοὺς τῆς ταχύτητας καὶ τῆς τζάζ. Ὁ πρῶτος εἰσηγητῆς καὶ κυριώτερος ἀντιπρόσωπος αὐτῆς τῆς τεχνολογίας εἶναι ὁ Θράσος Καστανάκης. Τέλος ἡ τρίτη τάση εἶναι ἡ ἄμεση στροφή πρὸς τὰ προβλήματα τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὴ εἶναι ἴσως ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη γιατί ἐδῶ τὸ ἔδαφος εἶναι πιὸ γλιστερὸ ἀπὸ παντοῦ καὶ ἐπίσης γιατί (πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσουμε) δὲν εἴμαστε καλὰ προετοιμασμένοι, οἷτε ἀπὸ τὴν ἐκπαίδεψή μας οὔτε ἀπὸ τὴν παλαιότερη λογοτεχνία μας, γιὰ τέτοιον εἶδος προοπάθειες. Μὰ πρέπει βέβαια νὰ γίνει μιὰ ἀρχή.

Κανεὶς δὲν ὑποστηρίζει σοβαρὰ πὼς ἡ στροφή τῆς σκέψης πρὸς τὰ μέσα εἶναι μιὰ τάση χαρακτηριστικὴ τῆς σύγχρονης ἐποχῆς, καὶ θὰ φαινότανε παράλογο νὰ θεωρηθεῖ κ' αὐτὴ μοντερνισμός. Ἡ ἐνδοσκοπία, ἡ αὐτοανάλυση, ἡ ἐξέταση τῆς συνείδησης, ἐκδηλώνονται στὰ γράμματα ἀπὸ τότε πού ἡ Ἀρχαῖότητα ἀνακάλυψε τὸν ἀτομικισμό, καὶ ἀπασχολοῦν ὅλες τὶς ἀληθινὰ ἀναπτυγμένες κοι-

νωσίες. Ἄν φανερόνεται ἐδῶ ἡ τάση αὐτὴ ὡς μετὰ πόλεμικὴ τοῦτο εἶναι ἕνα ἀπλό σύμπτωμα. Ὀφείλεται ἴσως στὸ γεγονός ὅτι οἱ κλονισμοὶ τοῦ πολέμου ἔδωσαν στὸ ἔθνος περισσότερο ὀριμότητα ψυχῆς. Ἴσως πάλι ἡ τάση αὐτὴ ἀποτελεῖ ἀπλῶς μιὰ φυσικὴ ἐξέλιξη τοῦ νεοελληνικοῦ πνεύματος, ἐντελῶς ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὸν πόλεμο. Ὅπως κ' ἂν ἔχει, ἡ ἐσωτερικὴ ἔρευνα εἶναι μιὰ προαιώνια ἀπασχόληση τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ, πού δὲ συνδέεται ἰδιαίτερα μὲ τὶς μεταπολεμικὲς συνθήκες, ντόπιες ἢ ξένες. Τὸ τονίζω γιατί πρέπει ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς νὰ λείψουν οἱ παρεξηγήσεις τῶν ζητημάτων.

Τοὺς τελευταίους καιροὺς εἶδαμε ἀρχετὴ βιβλία νέων συγγραφέων, κυβερνημένα ἀπὸ τὴν ἴδια ψυχολογικὴ διάθεση, μολονότι πολὺ διαφορετικὰ ἀναμεταξύ τους. Τὰ βιβλία αὐτὰ εἶναι συνήθως ἀνώριμα, ἀκαθόριστα, συννεφιασμένα, μὰ τολμηρά. Δὲν κατορθώνουν νὰ ἀδράξουν γερὰ τὰ προβλήματα καὶ νὰ τὰ θέσουν καθαρά καὶ ξάστερα στὸ φῶς τῆς σκέψης. Αἰσθάνεται ὅμως κανεὶς πὼς οἱ συγγραφεῖς τους σκάβουν μέσα τους ἀπὸ ἀνάγκη τῆς ψυχῆς καὶ τυραννοῦν ἀληθινὰ τὸν ἑαυτό τους.

Ἐνας νέος συγγραφέας ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, ὁ κ. Στέλιος Ξεφλούδας, ἔρχεται σήμερα νὰ προσθέσει σ' αὐτὲς τὶς ἀναζητήσεις ἕνα πείραμα πολὺ ἐνδιαφέρον. Τὸ βιβλίον του, πού τιτλοφορεῖται «Τὰ τετράδια τοῦ Παύλου Φωτεινοῦ», σχολιάστηκε ἤδη ἀρχετὰ καὶ σοβαρὰ, στὴν Ἀθήνα καὶ στὴ Θεσσαλονίκη. Ἐδῶ θὰ σημειώσω μὲ λίγα λόγια, τὶς διαθέσεις του καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐργασίας του.

Ὁ κ. Ξεφλούδας μᾶς προσφέρει στὸ βιβλίον του αὐτοῦσια κομμάτια τῆς ψυχικῆς ζωῆς του. Δὲ θέλησε νὰ ἐκφράσει τὶς διαθέσεις του κατασταλαγμένες, μὲ τὴ μορφή τῆς ἐκθεσης ἰδεῶν ἢ τῆς ἀφήγησης. Μᾶς ἀφήνει νὰ παραστοῦμε στὸ θέαμα τῆς γέννησης καὶ τῶν ποικίλων μετασχηματισμῶν τῶν συναισθημάτων του καὶ τῶν λογισμῶν του. Ἔτσι, παρακολουθοῦμε λεπτομερειακὰ, σὰ μὲ τὸ μικροσκόπιο, ὅλους τοὺς ἀντίχτυπους τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου στὴν ψυχὴ του, ὅλες τὶς ἀντιδράσεις καὶ τὶς μετατροπὲς τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς του. Πολλὲς σελίδες του μᾶς θυμίζουν τοὺς πίνακες τῶν κλινικῶν στοὺς ὁποίους οἱ νοσοκόμοι σημειῶνουν κίθε πρῶτὴ καὶ κάθε βράδυ τὴν ἄνοδο καὶ τὶς μεταπτώσεις τοῦ πυρετοῦ τῶν ἀρρώστων. Τὸ θέαμα αὐτὸ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐξέλιξης τῶν ψυχικῶν κρίσεων εἶναι κάποτε ἀληθινὰ συναρπαστικόν.

Νομίζω πὼς ὁ Παῦλος Φωτεινός (ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας) εἶναι κυρίως μιὰ λυρικὴ ἰδιοσυγκρασία. Τὰ προβλήματα πού τὸν ἀπασχολοῦν περισσότερο εἶναι τὰ προβλήματα τῆς καρδιάς. Ὁ τόνος πού δεσπόζει στὸ βιβλίον του

είναι ο τόνος της συναισθηματικῆς, τῆς ἔρωτικῆς ἐξομολόγησής. Ἡ στάση του ἔμπρὸς στὴ ζωὴ δὲν εἶναι ἡ στάση τοῦ ψυχροῦ παρατηρητῆ, ποὺ γυρεύει πρὸ παντός νὰ καταλάβει καὶ νὰ ἐξηγήσει, οὔτε ἡ στάση τοῦ κατακτητῆ, ποὺ πολεμᾷ νὰ νικήσει τὴ ζωὴ καὶ νὰ τὴν ὑποτάξει στὶς ὁρέξεις του. Εἶναι ἡ στάση τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἀγαπᾷ, ποὺ παθαίνεται, ποὺ ἐσκιίζεται ἀπὸ ἀγάπη, γιὰ τὰ ὄντα, γιὰ τὶς ιδέες, γιὰ τὰ ἄφωνα πράγματα, ποὺ γυρεύει σὲ κάθε μέρα τῆς ζωῆς του νὰ δώσει. Ὁ συναισθηματικὸς του πλοῦτος εἶναι ἀνεξάντλητος. Ἡ προθυμία κ' ἡ καλοσύνη τῆς καρδιάς του μὲ γοητεύουν, μολονότι προτιμῶ ἐγώ, γιὰ τὴν ἀτομικὴ μου χρῆση, μὴ στάση ἔμπρὸς στὴ ζωὴ πρὸ ἀλύγιστη καὶ πρὸ ἀδιάλλακτη. Δὲν μπορῶ ὅμως νὰ παραγνωρίσω τὴν ἀξία καὶ τὴν ὁμορφιὰ αὐτῆς τῆς σπάνιας γενναιοδωρίας τῆς ἀγάπης.

Μὰ ὁ Παῦλος Φωτεινὸς ἀγαπᾷ τόσο πολὺ, δίνεται τόσο πολὺ στὸ καθεστὶ, ποὺ δὲν κατορθώνει νὰ ἀγαπήσει κάτι σταθερῶ καὶ ὁριστικά. Τὸν τυραννεῖ ἴσως τὸ ἀξίωμα τοῦ Gide: «Τὸ νὰ διαλέξεις κάτι σημαίνει νὰ στερηθεῖς γιὰ πάντα ὅλα τὰ ἄλλα». Κι' ὁ Παῦλος Φωτεινὸς δὲν μπορεῖ νὰ στερηθεῖ τὴν ἀγάπην του σὲ τίποτα. Μόλις ἀποχτήσῃ κάτι, ἡ καρδιά του κιόλας πετᾷ ἄλλοῦ. Δὲν κατορθώνει ὅμως ποτὲ (κ' ἐδῶ ἐκδηλώνεται πάλι ἡ μεγάλη γενναιοδωρία του) νὰ ἀποσπαστεῖ τελειωτικῶς ἀπὸ τὸ ἀρχικὸ ἀντικείμενο τῆς ἀγάπης του, νὰ φίγει στὴ ἀλήθεια, νὰ δεχτεῖ τὸ διαζύγιο. Τρομάζει τὸ διαζύγιο. Φεύγει καὶ κοιτάζει πίσω, λυπάται, νοσταλγεῖ, εἶναι πάντα ἔτοιμος νὰ ἐπιστρέψῃ, νὰ δοθεῖ ξανθό.

Μιὰ βαθιὰ νοσταλγία γεμίζει αὐτὲς τὶς σελίδες, μαζὶ μὲ τὴν πρὸ πρόθυμη ἀφοσίωση, μὲ τὴν πρὸ εὐκρινῆ συμπόνια. Ὁ Παῦλος Φωτεινὸς εἶναι ἀσφαλῶς φίλος τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς ζωῆς, παρὰ τὴν ἔμφυτη μελαγχολία του. Ἄν ὑποφέρει συχνά, δὲν ὑποφέρει οὔτε ἀπὸ μίσος, οὔτε ἀπὸ ἀπογοήτευση, οὔτε ἀπὸ ἀνία. Ὑποφέρει ἐπειδὴ ἀγαπᾷ περισσότερο ἀπὸ τὶς δυνάμεις του, ἐπειδὴ δὲν μπόρεσε ποτὲ νὰ προσφέρει στοὺς ἄλλους ὅλα ὅσα θὰ ἤθελε νὰ προσφέρει. Ἰδιαιτέρῃ ἐντύπωση μοῦ ἔκανε τὸ κομμάτι ποὺ ἀφορᾷ τὴ Φόσκα (σελ. 32-35) ποὺ περιέχει, νομίζω, τὶς πρὸ βαθιᾶς καὶ πρὸ χαρακτηριστικῆς ἐξομολογήσεις τοῦ νέου συγγραφέα.

Βέβαια ὁ κ. Ξεφλούδας δὲν ἀρνεῖται τὶς ἐπιδράσεις τοῦ: Gide, Προυστ, Ρίλε... Ἐπικαλεῖται συχνά καὶ τὸν Πῶλ Βαλερύ, μὰ δὲ νομίζω πὼς ἔχει πολλὴ συγγένεια ὁ ἀκράτητος συναισθηματισμὸς τοῦ Παύλου Φωτεινοῦ μὲ τὸν ψυχρὸ καρτεσιανισμὸ τοῦ μεγάλου ποιητῆ τῆς Γαλλίας. Ἡ παρουσία τοῦ Βαλερύ μέσα σ' αὐτὸ τὸ βιβλίον μοῦ δίνει τὴν ἐντύπωση μιᾶς ἀνωμαλίας. Ὅπως δὴποτε, παρὰ τὶς ποιικίλες ἀντὲς ἐπιδράσεις, τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ξεφλούδα εἶναι ἐντελῶς προσωπικὸ καὶ δὲ μοιάζει μὲ κανένα ἄλλο βιβλίον. Εἶναι κάτι πρωτότυπο,

χωρὶς καμμὴ ἐκζήτηση καὶ κανένα τέχνασμα, γιὰ τὴν πρωτότυπη εἶναι κ' ἡ ψυχὴ τοῦ συγγραφέα.

Ὡς τεχνίτης ὁ κ. Ξεφλούδας ἔχει τὰ προσόντα του καὶ τὰ ἐλαττώματά του. Ἔχει ὕψος δικό του κ' αὐτὸ εἶναι ἤδη πολὺ σημαντικό. Χειρίζεται τὴ γλώσσα μὲ πολλὴ εὐστροφία καὶ κατορθώνει νὰ ἐκφράσῃ ἢ νὰ ὑποβάλλῃ λεπτοτατες ἀποχρώσεις τῶν πραγμάτων. Σὺλλαμβάνει εἰκόνας σπάνιες καὶ ἐπιβλητικῆς, σὰν κ' αὐτὴν λ. χ. ποὺ τὴ βρῶσκω πάρα πολὺ ὄραία: «Μεγάλες λίμνες ἀκνητοῦσαν μέσα στὸ φῶς, ὅπως μὴ σκέψη μέσα στὰ ἴδια τῆς ὄρια, ἐνῶ ἐπάνω τῆς ἀπλώνεται εἰρωνικῶς τὸ ἀπειρο» (σελ. 15).

Μὰ εἶναι ἀκόμα θολός, κάποτε καὶ συγκεχυμένος. Ὑπάρχουν ἀρκετὲς ὁμίχλες μὲς' στὶς σελίδες του, ποὺ ὁ νοῦς δὲν κατορθώσῃ ἀκόμα νὰ τὶς ξεκαθαρίσῃ καλά. Χρειάζεται νὰ ἐντείνει τὴ σκέψη του περισσότερο, νὰ σκάψῃ βαθύτερα, νὰ ὑποτάξῃ καὶ νὰ κατευθύνῃ τὶς δυνάμεις τῆς ψυχῆς του. Τότε θὰ φτάσῃ στὴ διαύγεια, ποὺ εἶναι, παρ' ὅλα ὅσα κ' ἂν λέγονται ἀπὸ πολλοὺς μοντέρνους, τὸ κυριώτερο γνώρισμα τῆς μεστῆς καὶ ὀρθῆς λογοτεχνίας.

Ἡ γλώσσα τοῦ κ. Ξεφλούδα εἶναι κάπως ἀχτένιστη καὶ κάνει στὴν καθαρεύουσα παραχωρήσεις ἐντελῶς περιττές. Αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀδικαιολόγητο ἐλάττωμα τοῦ νέου συγγραφέα, ποὺ πρέπει νὰ φροντίζει νὰ τὸ γιαντρέψῃ. Πρέπει πάντα νὰ ἐπιδιώκουμε μιὰ σχετικὴ γλωσσικὴ ὁμοιομορφία καὶ νὰ ἀποφεύγουμε τὶς περιττές ἀνωμαλίες. Τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας εἶναι γιὰ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου. Ἡ θὰ κάνουμε μιὰ γλώσσα στρωτῆ, πειθαρχημένη καὶ καθαρή ἢ δὲ θὰ κάνουμε τίποτα.

Ὅπως δὴποτε ὁ κ. Ξεφλούδας ἔχει ἓνα πηγαῖο, αὐθόρμητο τάλαντο λογοτέχνη, ἔχει ἓνα σπάνιο πλοῦτο συναισθημάτων καὶ μιὰ γερὴ μόρφωση (εἶναι καθηγητῆς τῆς φιλολογίας καὶ συμπλήρωσε τὶς σπουδὲς του στὴ Σορβόννη). Μὲ τέτοια ἐφόδια μπορεῖ καὶ ὀφείλει νὰ κάνει σημαντικὰ πράγματα. Τὸ πρῶτο βιβλίον του εἶναι κιόλας μιὰ πολὺ καλὴ δουλειά, ποὺ τοῦ δίνει ἀμέσως μιὰ ζηλευτὴ θέση στὶς τάξεις τῶν νέων συγγραφέων μας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ

— Δὲν ἔχει κανένα θῆλυτρο ἢ ζωὴ δίχως ἀγῶνα, κ' ἀνάμεσα στοὺς χειρότερους κακούργους μπορεῖ κανεὶς νὰ ζεῖ εὐχάριστα καὶ ν' ἀνασαινεῖ λεύτερα, φτάνει νάχει κανένα μεγάλο ἰδανικὸ μέσα του καὶ νὰ ζεῖ μ' αὐτό, μὴ βλέποντας καὶ μὴ λογαριάζοντας τοὺς γύρω του.

— Ὁ ἔρωτας εἶναι αἰσθηματὸς ποὺ θέλει ν' ἀνασαινεῖ λεύτερα καὶ κίττον ἀπὸ τὸ Νόμο τίποτε λεύτερο δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει.

— Ὅταν κανεὶς βρῶσκειται στὴν ἀνοιξὴ τῆς ζωῆς του, μόνον φῶς πρέπει νὰ βλέπει, μόνον φῶς!

ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΣΠΑΤΑΛΑΣ: «Ο Βίος μᾶς Ψυχῆς» — «Ἀντίλαλοι». Ποιήματα. Ἀθήνα 1930.

Δυὸ ποιητικὲς συλλογές και μιά σάτυρα μονόπρακτη, μᾶς ἔδωκε μέσα στό 1930 ὁ Κερκυραῖος Ποιητής Γεράσιμος Σπαταλάς. Ἡ ἐργασία του αὐτή, στοχαστικά φροντισμένη και ξανακοιταγμένη ἀπό τόν ἴδιο τόν Ποιητή, πού μᾶς φανερώνει παλιά και γνώριμα τραγοῦδια σέ καινούργια τελειωτική φόρμα, κίνησε ἀρκετά τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Κριτικῆς, πού δὲ στάθηκε ὁμως ἀνάλογη μέ τήν προσπάθειά του αὐτή. Πολλά ἀπ' ὅσα γραφτήκανε εἴτανα, κατὰ τὸ ἑλληνικό σύστημα, «Πίναμε και λέγαμε», πρόχειρες κ' ἐπιτόλαιες κρίσεις. Καί μερικὲς ἀναγκάστηκε ὁ Σπαταλάς νά τις ἀνασκευάσει στόν πρόλογο τῶν «Ἀντίλαλων», σελ. 5-14.

Ἡ ποίηση τοῦ Σπαταλά ἐρχεται κοντήτερα πρὸς τὸν κλασικό τύπο. Δὲν τοῦ ἀρέσει νά ὑποτάσσει τήν τέχνη του στό αὐθόρμητο και βίαιο ξέσπασμα τῶν αἰσθημάτων, δὲν τοῦ ἀρέσει νά παρασέρνεται ἰπὸ ἔρωτες και μίση, δὲ θέλει νά μπλέκεται μέσ' ἄγωνίες και σέ χαρές, νά παλεύει μ' ἀπελπισίες και μ' ἐνθουσιασμούς. Τὸ βλέπει κανεὶς ὀλοφάνερα πὼς ἀγαπάει τῆ γαλήνη, πὼς μ' ἐπιμονή κ' ὑπομονή ζητάει τὸ σφῶ σχέδιο, βασανίζοντας πολλές φορές τῆ φράση τόσο πού νά ξεφύγει ἀπὸ τ' ἀβίαστο πλέξιμό της και νά πέφτει σέ κάποια σκοτεινάδα, ἐλαφρότατη βέβαια, μὰ πάντα ἀντίθετη πρὸς τῆ διάθεσή του. Κάπου - κάπου ὁ στίχος του παρουσιάζεται σά νά μὴ δονίτσει ἀπὸ τὸ αἰσθημα πού τραγουδαί. Καί τότε ὁ Ποιητής ἐμφανίζεται σάν ψυχρὸς παρατηρητής, ἀσυγκίνητος μπρὸς στή φυσική ὁμορφιά. Ὡστόσο κάτω ἀπὸ τῆ φαινομενική αὐτῆ ἀσυγκίνησία, μαντεύεται συγκαταμένο τὸ αἰσθημα, και τις περισσότερες φορές ὁ πόνος, ἢ ἀπογοήτευση μπροστά στήν πίκρα τῆς ζωῆς.

Ὁ ποιητής ζητάει νά λυτρωθεῖ ἀπὸ τήν ἴλη, ναθεῖ τῆ χαρά του σέ μιά ὑπερκόσμη σφαῖρα, μέσα στή μόνωση μᾶς ἀνώτερης σκέψης. Βασανίζεται νά ξεδιαλίνει τὸ μυστήριο τῆς ζωῆς, βυθίζεται σέ φιλοσοφικούς λογισμούς. Καί τὰ ποιήματά του, τὰ περισσότερα, ἔχουνε κάτι ἀπὸ τὸ σιγανὸ πέρασμα τοῦ στοχασμοῦ, αὐτῆς τῆς φιλοσοφικῆς διάθεσης και σκέψης. Ἀλλωστε τὸ σημειώνει κι ὁ ἴδιος: Τὰ ποιήματά μας εἶναι παιδιὰ τοῦ ἴδιου ποιητικο-φιλοσοφικοῦ πνεύματος πού ὑπάρχει στό «Βίος μᾶς ψυχῆς» και στοὺς «Ἀντίλαλους».

Ὁ Σπαταλάς εἶναι ἓνας «διανοητικός» ποιητής. Τέτοιος φανερώνεται ὀλοκάθαρα σὰ δυὸ μεγάλα συνθετικά του ποιήματα: «Ὡδὴ σ' ἓνα δέντρο» και στόν «Κόρακα» πού διαπνέονται ἀπὸ μιά βαθύτερη φιλοσοφική διάθεση, ἀντιπροσωπευτικῆ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τοῦ Ποιητή. Ἀλλά, και γενικώτερα σέ ὅλο τὸ ἔργο του, και ἰδιαίτερα στό «Βίος μᾶς Ψυχῆς», ὑπάρχουνε ἀρκετὲς στροφές, πού θὰ τις δεχότανε κάθε λυρικός Ποιητής, - στροφές μέ ἀκαλή μουσική πνοή, τρυφερότητα, μελαγχολία και πίκρα.

N. ΧΑΓΕΡ ΜΠΟΥΦΙΔΗΣ: «Δέκα Ποιήματα». Ἀθήνα 1930.

Ὁ κ. Ν. Χάγερ Μπουφίδης εἶναι μᾶλλον ποιητής τῆς Μοντέρνας Σχολῆς. Ἔχει μάλιστα ἀπὸ τὰ 1918 τυπώσει ἓνα βιβλιαράκι μέ τὸν τίτλο «Τραγοῦδια σέ μοντέρνους σκοπούς», πού τὸ ἀκολούθησαν ἀμέσως τὰ «Μοντέρνα και τὸ Καινούργιο Μανιφέστο»,— ὅλα μοντέρνα και μέ μοντέρνους τίτλους, καθὼς βλέπετε. Ὁποσδήποτε, αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει ἐμᾶς, πού ἀνήκουμε σέ μιὰν ἄλλη, ὀλοσδιόλου ἀντίθετη, τάση νά βροσκοῦμε στήν Ποίηση τοῦ κ. Μπουφίδη μιά ἡδονή, πού δύσκολα τίγνε βροσκει κανεὶς σὰ λογῆς κομπολογήματα και στίς αἰσθητικὲς ἀναγωγὲς τῆς «Τελευταίας Ὁρας». Παρ' ὅλο τὸ μονταρισμὸ και τήν κακή χρήση τῆς καθαρῆς σὸς στίχο, ὁ κ. Μπουφίδης μένει ὁ περισσότερο ἀπ' ὅλους τοὺς μοντέρνους Ποιητές,— ἓνας Ποιητής μέ λεπτή ψυχική διάθεση, μέ καλ-

λιεργημένο ποιητικό γούστο, μέ συγκαταμένη σὰ σύνορα τῆς λογικῆς πρωτοτυπία. Ἀπὸ τὰ δέκα ποιήματα πού τύπωσε τελευταία, ξεχωρίζουμε ἰδιαίτερα τήν «Παράκληση σὸ Θεὸ γιὰ ἓναν μικρὸ Καμπούρη» και τὸ ποιηματάκι στή σελίδα 14 μέ τὸν τίτλο «Charlie Chaplin».

Π. Τ.

ΣΤΕΛΙΟΥ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ: «Ὁ Τραγουδιστής τῶν Παιδιῶν». Ποιήματα βραβευμένα σὸ Φιλανδέλφειο διαγωνισμό. Ἐκδοτικός οἶκος Δημητριάκου. Ἀθήνα 1931.

A. ΑΡΓΗ: «Οἱ Λύκοι». Μυθιτόρημα. Ἀθήνα 1930. Δρχ. 25.

ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ: «Τὸ Μαστίγιο και οἱ Πολυέλαιοι». Διηγήματα. Ἀθήνα 1930. Δρχ. 25.

ΑΓΓΕΛΟΥ ΚΑΣΙΓΩΝΗ: «Οἱ Τύποι». Ἐκδοση «Ἐρσυνας». Ἀλεξάνδρεια 1930.

ΘΑΝΟΥ ΓΙΟΥΡΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ: «Τὸ κόκκινο ἄστρο τῆς Ἀμερικής». Ρομάντζο. Ἀθήνα 1931.

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ: «Περάσματα και Χαρετισμοί». Ἐκδότης I. Δ. Κολλάρου και Σια, Ἀθήνα 1931. Δρχ. 50.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

“ ΜΙΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ ..

Στὴν ξακουστὴ ἐπιτροπή πού διάλεξε τῆ μίς, μέσο σέ τόσοσους πάνσοφους ἂν εἴμαστε κ' ἐμεῖς, θὰ λέγαμε τῆ γνώμη μας: Πῶς ὁ Μενάρδος πρέπει νά βγῆ «μῖς καθαρευούσα» κι ὁ πῶ τυφλὸς τὸ βλέπει

Σ' ΕΞΥΠΝΟ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟ

Ἐβαλες κάλη γιὰ νά βγῆς Ἀκαδημαϊκὸς κ' εἶναι τὰ φόντα σου πολλά, στῶν ἄλλων μπρὸς τὰ γιὰτ' εἶσαι πάντο' ἔξαντρίκ κι ἄνθρωπος ἐθνικὸς και καλαμπούρια κοιβαλάς μαζί σου δυὸ τσουβάλια.

ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Και σένα σ' ἄραξε λοιπὸν τοῦ ρουσφετιοῦ τὸ κριτόσ ἀλήθεια, ὀρμή σου λείφανε και κάθε εἰλικρίνεια. Θὰ ναυαγήσης ἄδοξα σέ μᾶζρος και σέ πλάτος ἀφοῦ μακρὰ δὲν ἐμεινες ἀπὸ τὰ.. παρασκήνια.

ΣΤΟ ΙΔΙΟ

Γιὰ πρῶτο πρέπει ἰθσοποιὸ νᾶχης τὸ Χατζηδάκη, τὸν Ἐξαρχόπουλο ὕστερα μαζί μέ τὸ Βορέα, νά ἰθῆς ἢ καθαρῆουσα πὼς τρέχει σὰ νεράκι και πὼς τὰ χρόνια ξαναζοῦν τὰ κλασικά κι ἀρχαία.

ΠΙΚΡΑΓΚΑΘΗΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Στὸ ἐρχόμενο φύλλο θὰ δημοσιευτεῖ τὸ Γ και τελευταίο μέρος ἀπὸ τὸ «Κήρυγμα» τοῦ Ψυχῆς: «Ὁ Λ α ὄ ς», πού εἶναι και τὸ χαρακτηριστικώτερο. Σ' αὐτὸ ἔχει τήν ἐνεργητικὴ του και ὁ πολὺς Καθηγητής τῆς Γλωσσολογίας Γ. Χατζηδάκης, πού τήν ὀδονταετηρίδα του γιορτάζουμε κ' ἐμεῖς ἀπὸ τὸ φύλλο τοῦ Γενάρη μέ ὅσα ἔγραψε γι' αὐτὸν ὁ Φιλήντας και σήμερα ὁ Πάλλης.

— Τυπώνεται ἢ μετάφραση τοῦ «Ἰὼβ» τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, κωμωμένη ὁ στίχος ἀπὸ τὸν Κ. Φριλίγγο. Στὸ ἐρχόμενο θὰ δημοσιεύσουμε δυὸ κεφάλαια πού μᾶς τάστειλε ὁ Φριλίγγος ἀπὸ δοκίμια και προτοῦ κυκλοφορήσει τὸ βιβλίο.

— Στὸ φύλλο τοῦ Μάρτη θὰ δώσουμε, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ Ψυχῆς, και ὅσα εἴχαμε ἀναγγεῖλει γιὰ τὸ σημερινὸ και μένουμε ἔξω ἀπὸ ἔλλειψη χώρου: Γράμματα τοῦ Ἐρταλιώτη κριτικὸ σημείωμα τοῦ Πάνου Ταγκόπουλου γιὰ τὰ «Λυρικά Χρῆματα» τοῦ Γκόλφη, καθὼς και νεότερη συνεργασία τῆς κ. Αἰλῆς Ἰακωβίδη, τοῦ Κίμωνα Μιχαηλίδη, Μιχ. Πετριδῆ, ΤάξηΚόντου, Περιελὶ Παταχριοτοδοῦλου κ.α.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

Κ. Μ. π. Σύρα, Νά τελειώσει το κήρυγμα του Ψυχάρη και μετά βλέπουμε. Για την ώρα δεν έχουμε τόπο. Ε. Ν. Παρίσι. Στέλνουμε τὰ 5 φύλλα 120 με τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Καστανάκη. Ἀντίτιμο λάβαμε. Α. Ἀργη Ἀθήνα. Μᾶς ἄρσσε και καθὼς βλέπεις δημοσιεύεται. Τὸ βιβλίο θὰ πάρει τὴ σειρά του νὰ κριθεῖ. Περιμένουμε κ' ἄλλα, σταλμένα πρωτῆτερα. Δ. Χριστιανό Ἀθήνα. Τὸ γράμμα σου εἶναι πέρα ὡς πέρα ἀληθινὸ και—πίστεψέ μας—λυπούμαστε πού δεν ἔχουμε τόπο νὰ τὸ δημοσιέψουμε. Ἀκρότητες, ὅπως τὸ λές κ' ἐσύ, δεν υπάρχουν στὸν Ψυχάρη μὰ ἐπιστημονικὰς ἀλήθειες. Ἀντιγράφουμε ἐδὼ πέρα τὴν ἀρχή: «Τὸ ἱστορικὸ «κῆρυγμα» τοῦ μεγάλου δασκάλου ὄλων μας Ψυχάρη, εἶναι ἀλήθεια πέρα γιὰ πέρα πού λάμπει σάν τὸν ἥλιο μὰ και σφάζει σάν τὸ μαχαίρι. Ὅ,τι εἶπε κ' ἔγραψε ὁ ἀλησμόνητος δασκάλός μας εἶταν ἀλήθεια ἐπιστημονική, μὰ και ξεχειλισμα τῆς ἀπέραντης και βαθειᾶς ἀγάπης του στοῦ λαοῦ μας και στοῦ ἔθνος μας. Τὰ λόγια ἀπὸ τὴ διαθήκη του, πού ἀποτελοῦν τὸν ἀποχαιρετισμὸ στὴ ζωὴ, και πού τὰ δημοσιέβεις μὲ τὴ φωτογραφία του στὴν πρώτη σελίδα τοῦ φύλλου τοῦ Γενάρη, εἶναι ἕνα συγκινητικὸ δῆγμα τῆς μεγάλης του ἀφοσίωσης στὴν ἰδέα τῆς γλωσσικῆς ἀναγέννησης και στὴν πνευματικὴ πρόοδο και ἐξύψωση τοῦ λαοῦ μας. . .». Εὐτ. Βαγ. Ἀθήνα. Λάβαμε δραχμὲς 50 γιὰ τὰ φύλλα πού στείλαμε μὲ τὸν Κ. κ' εὐχαριστοῦμε. Νικ. Βεν. Ἀάρισσα. Ὁ Παροίτης μας, δυστυχῶς, εἶναι ἄρρωστος και γι' αὐτὸ δεν ὑπάρχει συνεργασία του σταῖ δυὸ τελευταῖα φύλλα. Ἐλπίζουμε νὰ γίνῃ γρήγορα καλά και νὰ τὸν ἔχουμε και πάλι στὴ συντροφιά μας. Στ. Καλ. Θεσσαλονίκη. Τὸ Babbitt, πού γι' αὐτὸ βραβεύτηκε ὁ Σίγκλαι, Λούις, δεν εἶναι τὸ καλύτερο ἔργο του. Ἀντιπροσωπευτικὸ του θεωρεῖται τὸ Main Street - ὁ «Κεντρικὸς δρόμος». Δεν ξαίρουμε ἂν ἔχει μεταφραστῆ Γαλλικά. Ἡρ. Ἰ. Παρίσι. Λάβαμε κατάλογο συνδρομητῶν, καθὼς και τίς 5 συνδρομῆς, κ' εὐχαριστοῦμε πολὺ. Στέλνουμε φύλλο ἀπὸ τὸ Γενάρη. Μιχ. Ἀργ. Ἀθήνα. Δὲ λημονιοῦνται

εὐκόλα, ματὰ πού δε βλέπονται κτλ. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή θέλαμε νὰ γράψουμε μὰ τύχαιε διάφορες ἀναποδιές. Πότε θ' ἀνηφορίσεις ὡς τὸ Μαρούσι νὰ τὰ πούμε; Στ. Σπερ. Ἀθήνα. Κ' ἐσένα, ἀγαπημένε φίλε, σὲ περιμένουμε κανένα ἡλιόλουστο ἀπομωσήμερο. Βιβλία λάβαμε κ' εὐχαριστοῦμε. Α. Μιχαμπὲλ Παρίσι. Μᾶς τιμᾶνε λόγια σάν τὰ δικὰ σας γιὰ τὸ Νουμᾶ, πού τότε βρίσκατε περιοδικὸ μὲ κῆρος και ἀρμοδιότητα γὰ νὰ γνωρίσετε στοὺς μαθητῆς σας τὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία. Στέλνουμε τὸ φύλλο στὴν ἀτομικὴ σας διεύθυνση. Χ. Θεοχ. Μεσολόγγι. Βρὲ παιδί Χάρη, τί μᾶς στέλνεις ἀναγνωριστικά και «δελτία ταυτότητος» σ' ἐφημερίδες; Ἀδειάζουμε θαρρεῖς νὰ κοιτάξουμε και τίποτε ἄλλο; Κ' ἔχουμε κότσια γιὰ τρεξίματα κτλ. κτλ.; Στείλς μας καλύτερα κανένα τραγοῦδι σου. Κλ. Τσ. και Θεμ. Μ. π. Ἀθήνα. Θ, Κατρ. Πόλη. Α. Πτερ. και Ν. Δρ. Μαρούσι. Δ Κόλλα Κέρκυρα. Κ. Βαλ. Μήθυμνο-Μυτιλήνης. Λάβαμε συνδρομὴ 93 κ' εὐχαριστοῦμε. Ἀγγ. Καλ. Ἀλικιανοῦ Χανιά. Τὸ «τραγοῦδι τοῦ Νόθου» δεν ἔχει ξαναδημοσιευτεῖ σὲ παλιὸ «Νουμᾶ»; Σὰ νὰ τὸ θυμόμαστε. Ἀπὸ τ' ἄλλα μᾶς ἄρσσε ξεχωριστὰ ἢ «Μαργαρίτα» και θὰ δημοσιευτεῖ, μπορεῖ και στοῦ ἐρχόμενου. Φρόντισε, ὅπως σοῦ γράψαμε, γιὰ τὴ διάδοση τοῦ φύλλου. Ὁ Ἀγώνας εἶναι ἀρκετὰ σκληρὸς.—Μᾶς γράφει ὁ Περ γιὰ τὴν ἀπό τῆς Σπέτσες: «Στὸ προχθεσινὸ φύλλο τοῦ «Νουμᾶ» εἶδα τρεῖς μύθους αἰσώπειους, και ἔχτος πού μου ἄρσαν πάρα πολὺ, διπλολόγημα γιὰ τὸ ἔργο μου συνεχίζεται τόσο ἐπιτυχημένα». Ὁ Περιγαλιτῆς εἶναι ὁ πρῶτος δημοτικιστῆς πού μετᾶφερε στὴ γλώσσα μας και σὲ στίχους μύθους τοῦ Ἀρχαίου σοφοῦ. Τὸν ἀκολούθησαν ὁ Περικλῆς Παλαχοριστοῦδου, ἀμίμητος ἰδίας στὴν ἀριστουργηματικὴ του «Κερδῶ», και τελευταῖα ὁ Τάκης Κόντος μὲ μιὰ ἐκδοχή, θαρροῦμε, στὸ Κάιρο. Γ. Θεμ. Θεσσαλονίκη. Διαβάσαμε τὸ ποίημα πρὸς τὸν Παλαμᾶ. Γραμμένο μ' ἐνθουσιασμὸ. Δὲ μᾶς ἄρσανε μόνο μερικὰ «γυφτογιγαντας» κτλ.

ΓΙΑ ΝΑ ΓΝΩΡΙΣΟΥΜΕ ΤΟΝ ΠΑΛΑΜΑ

ΣΥΝΤΟΜΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ, ΣΤΟ ΙΔΙΟ ΣΧΗΜΑ ΚΑΙ ΣΕ ΔΙΑΛΕΧΤΟ ΧΑΡΤΙ

Α. ΚΑΡΑΝΤΩΝΗ: Εἰσαγωγή στὸ Παλαμικὸ ἔργο.

Γ. Κ. ΚΑΤΣΙΜΠΑΛΗ: Τὸ παιδί στὴν πείση τοῦ Παλαμᾶ.

» » » Ὁ Παλαμᾶς και τὸ Σπίτι.

ΛΙΛΗΣΙΑΚΩΒΙΔΗ: Οἱ Χαιρετισμοὶ τῆς Ἠλιογέννητης.

Α. ΦΟΥΤΡΙΑΝΗ: Παλαμᾶς και Ἡσίωδες.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁ Προφητικὸς.

Μ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΑ: Ὁ Κωστής Παλαμᾶς και τὰ Ἑλληνικὰ νιάτα.

Ν. Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ: Ἀπὸ τὸ Σολωμὸ στὸν Παλαμᾶ.

Β. ΚΟΥΖΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁ Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου.

Πωλοῦνται στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἐστίας» και Βασιλείου δραχμὲς πέντε ἢ καθεμία.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικά και 'Αποθεματικά Δρ. 1.205.000.000.—
Καταθέσεις (τῆ 30ῆ Ἰουνίου 1930) * 6.900.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ, 51 MAIDEN LANE
ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΝ ΣΙΚΑΓΩ, 33 S. CLARK STREET.
ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας
εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντας ὄρους.

Δέχεται καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ καὶ ταμειτηρίου) εἰς
δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ λίαν εὐνοικὰ ἐπιτόκια.

HELLENIC BANK TRUST COMPANY

NEW-YORK, 51 MAIDEN LANE

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως μὲ τοὺς νό-
μους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων.

Κεφάλαια ὀλοσχερῶς καταβεβλημένα . . . \$. 1.500.000.—

ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Μαχιστὴ διεκπεραίωσις
τῶν συναλλαγῶν σὺν
συμμέρουτες ὄροι
ἀεθόλεια χρημάτων